

Bir Bibliyometrik Analiz Örneği: Ulusal Tez Merkezinde İbn Hacer el-Askalâni'yi Konu Edinen Lisansüstü Tezler

Example of A Bibliometric Analysis: Postgraduate Thesis Written on Ibn Hajar in National Thesis Center

M. Fatih Yalçın* - Emine Karakum**

Abstract: İbn Hajar al-‘Askalâni (d. 852/1449) who is one of the scholars who influenced the scholars who came after him and contributed to the understanding of Islamic sciences with his studies, studied as a subject in the postgraduate field every year after 2013 in our country. Materials waiting to be researched about him reveal the need to bring his life, Works and thought in to our academic scientific heritage. The purpose of this study is to identify the data on İbn Hajar in postgraduate theses in Turkey, and to make their bibliometric analysis and evaluation. For this purpose, a bibliometric analysis which presents literature knowledge on İbn Hajar was prepared for the first time in our country. This analysis has the feature of a road map that will help in postgraduate theses or studies on İbn Hajar. The questions to be answered here are: How much interest has been shown to İbn Hajar who influenced the tradition of Islamic science for many years with his thoughts and a versatile scholar in postgraduate studies in Turkey? What is the distribution of theses on İbn Hajar by fields? What is our information about researchers and their advisors? How is the year and type distribution of theses? What are the preferred keywords and concepts in the titles of theses? In how many theses and under which titles have the leading works of İbn Hajar, especially *Fethu'l-bârî*, been discussed? Data needed to answer these questions; It was obtained from the database of the “YÖK National Thesis Center”. In this study, bibliometric analysis was created using performance analysis and scientific mapping method. In conclusion; about İbn Hajar and his works, a total of 36 theses, 28 of which are master's and 8 are doctoral dissertations, have been identified. In addition, it has been determined that 83% of these theses are related to Basic Islamic Sciences Hadith Knowledge and most of the works of İbn Hajar, it was reached informations that, “*Fethu'l-bârî*”, “*el-İsâbe*”, “*Bulûgu'l-merâm*” and “*Nuhbetü'l-fiker*” were the subject of theses.

*Sorumlu Yazar: Doç. Dr., Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi, İslami İlimler Fakültesi, Siyer-i Nebi ve İslam Tarihi Anabilim Dalı

Corresponding Author: Assoc. Prof. Dr., Bilecik Şeyh Edebali University, Faculty of Islamic Sciences, Department of Siyar-i Nabi and the History of Islam

ORCID0000-0003-3685-2988

fatih.yalcin@bilecik.edu.tr

**YL Öğrencisi, Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi, Lisansüstü Enstitüsü, Temel İslam Bilimleri Anabilim Dalı

Graduate Student, Bilecik Şeyh Edebali University, Graduate School of Social Sciences, Department of Basic Islamic Sciences

ORCID0009-0005-4753-6712

emine.ekarakum@gmail.com

Cite as/ Atıf: Yalçın, M. F., & Karakum E. (2024). Bir bibliyometrik analiz örneği: Ulusal Tez Merkezinde İbn Hacer el-Askalâni'yi konu edinen lisansüstü tezler. *Turkish Studies - Religion*, 19(1), 151-181. <https://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.71274>

Received/Geliş: 24 July/ Temmuz 2023

Accepted/Kabul: 20 March/ Mart 2024

Published/Yayın: 25 March/ Mart 2024

Checked by plagiarism software

Structured Abstract: In this study, bibliometric analysis of postgraduate theses on Ibn Hajar al-‘Askalānī and his Works was realized. Ibn Hajar, who lived in the Mamluk’s (1250-1517) and was the author of many works in various fields, was also busy with the science of hadith from the age of 12 until the end of his life and he wrote his mostwell-knownworks in the fields of history and hadith. He met with prominent scholars in Mecca, Damascus and Yemen and met with authority persons and experts in the field. He is an important muhaddis and scholar, who was interested in hadith, methodology of hadith, fiqh, hermeneutics, recitation, language, literature and history, influenced the tradition of Islamic Science and became one of the reference names. Another subject within the scope of this study is bibliometric analysis. This, means collecting and classifying micro-information about the subject and evaluating all these data together and transferring them statistically and mathematically. As a matter of fact, in this study; the number of postgraduate theses has been determined about Ibn Hajar, an interdisciplinary scientist who has a strong position in the tradition of Islamic thoughtwith his studies. These theses are classified under titles such as author, advisor, title of advisor, year, subject, keyword, university, department, thesis language, number of foreign and native sources. The effort to understand the thoughts and works of Ibn Hajar is time consuming, this analysis aims to save time with the data it presents, to search the literature forthe studies to be done, and to direct there searcher to the are as that need to be studied. It also gives an idea in the mind of there searcher before reading about Ibn Hajar. The questions to be answered here are: How much interest has been shown to Ibn Hajar who influenced the tradition of Islamic science for many years with his thoughts and a versatile scholar in postgraduate studies in Turkey? What is the distribution of theses on Ibn Hajar by fields? What is are our information about researchers and their advisors? How is they ear and type distribution of theses? What are the preferred keywords and concepts in the titles of theses? In how many theses and under which titles have the leading works of Ibn Hajar, especially *Fethu'l-bârî*, been discussed? In this study, which was designed with the answers to these questions, the theses about Ibn Hajar and his works in theYök National Thesis Center were determined, scientific data were brought to get her and subjected to bibliometric analysis. A performance analysis was created by evaluating the data; classification and visualization were made with scientific mapping method, graphsand tables. As a result of this study, which includes postgraduate theses written about Ibn Hajar in our country, it has been determined that 36 postgraduate theses on Ibn Hajar have been completed and 28 of them are master's theses and 8 are doctoral theses. Of the 36 theses, 4 were prepared in Arabic and 32 in Turkish. It was concluded that the majority of these theses belong to the Department of Basic Islamic Sciences -Hadith-. While the first thesis was completed in 1995, theses on Ibn Hajar or his Works were written every year in 2013 and afterwards. Only one of the theses belongs to the department of history. It is surprising that the historical aspect of the works of Ibn Hajar, who lived in a powerful state like the Mamluks, is dealt with in a one thesis. The methods and thoughts of Ibn Hajar, one of the sources of political and cultural history, need to be examined through his works. Although he came from a deep-rooted family dealing with trade, the number of theses on “*Bulûgû'l-meram*” is very few, in which he pieced together 1356 correct hadiths on worship, transactions and law, which he wrote within the scope of Islamic law. In this context, examining the works of Ibn Hajar, who is both a Merchant and a scholar, will contribute to many other fields, especially Islamic economics. The literary aspect of the “*Dîvânüsi'rihi'l-kebir*” owner Ibn Hajar and his contribution to literature have not yet been researched as a thesis topic in our country. In summary; Only 4 of his Works have been the subject of thesis. A total of 23 completed theses are directly or indirectly related to the works of Ibn Hajar. He wrote works in many fields such as hadith, fiqh, hermeneutics, history, literature and logic. The rarity of studies and theses examining the interdisciplinary way of Ibn Hajar is stumping.

Keywords: Islamic History, Mamluks, Ibn Hajar al-‘Askalānī, Bibliometrics Analysis, LiteratureReview, National Thesis Center

Öz: Yaptığı çalışmalarla İslami ilimlerin anlaşılmasına katkı sağlayan ve kendisinden sonra gelen âlimleri etkileyen ilim adamlarından birisi olan İbn Hacer el-Askalânî (v. 852/1449), ülkemizde 2013 yılından sonra her yıl, lisansüstü alanda konu olarak çalışılmıştır. Ona dair araştırılmayı bekleyen malzemeler; onun hayatının, eserlerinin ve fikirlerinin akademik ilim mirasımıza kazandırılması yönündeki ihtiyacı ortaya koymaktadır. Bu çalışmada, Türkiye’deki lisansüstü tezlerde İbn Hacer’e dair veriler tespit edilip, bunların bibliyometrik analizi ve değerlendirilmesi yapılmaya çalışılmıştır. Amaç; ülkemizde ilk defa İbn Hacer üzerine literatür bilgisi sunan ve İbn Hacer’e dair yapılacak lisansüstü tezlerde ya da çalışmalarda yardımcı olabilecek yol haritası niteliğinde bir bibliyometrik analiz hazırlamaktır. Çalışma da cevap aranan sorular: İslam ilim geleneğini uzun yıllar düşünceleriyle etkileyen ve çok yönlü bir alim olan İbn Hacer’e

Türkiye'deki lisansüstü tezlerde ne kadar ilgi gösterilmiştir? İbn Hacer'in kendisini veya eserlerini konu edinen tezlerin alanlara göre dağılımı, yıl ve tür bazlı verileri, yazar ve danışman bilgileri, tezlerdeki anahtar kelime ve başlıklarda tercih edilen kavramlar, tez yazarlarının yerli ve yabancı kaynaklardan faydalanma oranı nedir? İbn Hacer'in Buhari şerhi *Fethu'l-bâri*'si başta olmak üzere önde gelen eserleri kaç tezde, hangi başlıklarla ele alınmıştır? Bunları cevaplamak için gerekli veriler; "YÖK Ulusal Tez Merkezinin" veri tabanından elde edilmiştir. Bu çalışmada bibliyometrik analiz; performans analizi ve bilimsel haritalama yöntemi kullanılarak oluşturulmuştur. Sonuç olarak; günümüze kadar İbn Hacer ve eserlerine dair, 28 yüksek lisans ve 8 doktora tezi olmak üzere toplamda 36 lisansüstü tez tespit edilmiştir. Ayrıca söz konusu tezlerin %83'ünün Temel İslam Bilimleri Hadis Bilim Dalına yönelik olduğu ve İbn Hacer'in eserleri içerisinde en çok "*Fethu'l-bâri*", "*el-İsâbe*", "*Bulûgu'l-merâm*" ve "*Nuhbetü'l-fiker*"in tezlere konu edildiği gibi bilgilere ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: İslam Tarihi, Memlûk Devleti, İbn Hacer el-Askalânî, Bibliyometrik Analiz, Literatür Taraması, Ulusal Tez Merkezi

Giriş

Günümüz dünyasında; insana, topluma ve devletlere fayda sağlayan hemen her alandaki teknolojik gelişmeler hızla artmaktadır. Öyle ki bilim camiasında, neredeyse her gün yeni bir gelişme kayıt altına alınmaktadır. Bilimsel araştırma yapacak kişiler içinbilginin kümülatif doğası göz önüne alındığında, -bugün gelinen noktaya kadar-bilim dünyasının tüm aşamalarını takip etmek, bilimsel veriler toplamak ve yeni araştırmalar için literatür bilgisi oluşturmak; zaman alacak bir inceleme, araştırma ve anlama sürecinden ibarettir. Bilimsel ve teknolojik keşiflere yönelik rekabetleri de düşünürsek, çağımızda araştırılacak konuya yönelik tüm verileri; sınıflandırılmış halde ve bir arada sunan bibliyometrik analizlerin varlığı, oldukça uzun ve zahmetli bir inceleme-araştırma sürecinde, şüphesiz kolaylık ve avantaj anlamına gelmektedir (Öztürk & Gürler, 2021, s. 33). Diğer taraftan internetin bilim dünyasına girmesiyle; bilgiyi üretmek, dizayn etmek ve paylaşmak için artan imkanlar, uluslararası projelere ve konferanslara katılımı, benzer konu üzerinde çalışan araştırmacılar arasındaki iş birliğini epey artırmıştır. Bilimsel iş birliklerinin artması, "*disiplinlerin kendini daha yakından tanıdığı ve araştırmacıların, alanlarının yapısına ilişkin bilgi edindikleri bibliyometrik analize*" (Al & Çoştur, 2007, s. 157) duyulan ihtiyacı da artırmıştır. Bibliyometrik analizler; ülkelerin bilim politikalarını belirleyip-yönlendirirken (Çınar, 2019, s. 3) akademik verimliliklerini (Karasözenvd, 2009, s. 6), kurumlarının bilim dünyasına katkılarını ve dünya literatürüne etkilerini (Zan, 2012, s. 3) detaylandırılmış şekilde ortaya koymaktadır. Bibliyometrik analiz yapan birey ve kurumlar; bilimsel bilginin kalitesini ölçmek gibi bir amaçtan ziyade, araştırmacılar için konuya yönelik büyük resmi çizmekte ve uluslararası alanda bilgiyi aktarmaya yönelik yardım sağlamaktadırlar.

"Bibliyometrik analiz" kavramı; ilk kez araştırmacı Pritchard tarafından "*matematiksel ve istatistiksel yöntemlerin bilimsel iletişim ortamlarına uygulanması*" (Pritchard, 1969, s. 348) şeklinde tarif edilmiştir. Analiz çalışmalarının hızla artması ile günümüze kadar geçen sürede kavram; içerik olarak şekillenmiş, yazarların tercihihine göre kapsamı genişletilmiştir. (Ulu & Akdağ, 2015, s. 6; Orhan vd., 2017, s. 2) Pritchard'ın tanımına ilave olarak, editörlüğünü Öztürk ve Gürler'in yaptığı "*Bir Literatür İncelemesi Aracı Olarak Bibliyometrik Analiz*" adlı kitapta yer alan Şimşir'in tanımı, en aktüel bibliyometrik analiz tariflerinden birisidir. O, algoritmalar kullanarak kurum, dergi, makale, tez, yazar vb. hususları; istatistiksel yöntemlerle analiz etme ve bu analizleri; grafik, tablo ve şemalarla görselleştirerek, bilimsel iletişimi ortaya çıkarma şeklinde kavramın kapsamını genişletmiştir (Şimşir, 2021, s. 14). Buradan yola çıkarak, bir konuya dair mikro düzeyde verilerin; belli tasniflerle, istatistiksel ve matematiksel olarak aktarılmasını ifade eden bibliyometrik analiz; araştırmacının, araştırma konusuna dair (bilimde katedilen ilerlemenin sonucu olarak) biriken tüm bilgileri; konusu doğrultusunda sınıflandırmalara tabi tutarak "bilimsel veri" elde etmesiyle başlar. Bu verilerin, araştırmacının hedefine yönelik kıyaslanması; tablo, grafik, şema ve şekillerle açıklanıp-özetlenmesi, haritalama yöntemleri kullanılarak görselleştirilmesi ve

yorumlanmasıyla da tamamlanır. Sonuç olarak bibliyometrik analiz sayesinde, araştırma yapacaklar için konuya makro düzeyde bir bakış açısı sunulurken, analizlerin ortaya koyduğu verilerle de literatürdeki boşluğu tespit etmede kolaylık sağlanır. Ayrıca aynı konu üzerine çalışan isimler ile çalışmalarının listesi, derli-toplu bir şekilde aktarılarak konunun yeni araştırmacılarına kaynak bilgisi verilir.

Ülkemizde, son yüzyılda bilimin hemen her alanında faydalanılan ve matematiksel veri sağlama çalışması olarak tercih edilen bibliyometrik analizler; giderek yaygınlığını artıran çalışmaların başında gelmektedir. Matematik ve Doğa Bilimleri, analizlerin kullanılmaya başlandığı ilk ve en sık görülen bilim alanları olsa da Sosyal ve Beşerî Bilimlerde de bibliyometrik analizlerin sayısı her geçen yıl artmaktadır. Sosyal ve Beşerî Bilimlere örnek olarak gösterilebilecek çalışmalar: Din Eğitimi (Zengin & Menküç, 2017; Zengin & Gümüşay, 2020), Turizm (Çiçek & Kozak, 2012; Cevizkaya vd., 2014; Yılmaz vd., 2017; Düşmezkalender & Metin, 2019; Oğuzbalaban, 2019; Çevik Ünlü & Alp, 2019; Albayrak & Tüzünkan, 2020; Aylan, 2021), İlim Adamları (Kavakçı & Yardımcıoğlu, 2018), Sağlık (Yalnız Dilcen & Kantek, 2020), Pazarlama (Öztürk, 2020), İletişim (İnceoğlu, 2014; Pelivan, 2019), Yönetim (Aykanat & Yıldız, 2016; Demir & Erigüç, 2018), Sanat (Polat vd., 2013), Ahlak (Şeref & Karagöz, 2019)'dır. Ayrıca dergilerde yayımlanan makalelerin bibliyometrik profilini oluşturmak amacıyla bibliyometrik analizler de yapılmaktadır; (Berkman, 1987; Yalçın, 2010; Taşkın & Çakmak, 2010; Çiçek & Kozak, 2012; Polat vd., 2013; Polat vd., 2019; Ulu & Akdağ, 2015; Demir Askeroğlu, 2018; Yılmazel 2018; Şeref & Karagöz, 2019; Kırdar & Benli 2020) makalelerinde görüleceği gibi.

Sosyal ve Beşerî Bilimlerin altında yer alan İlahiyat / İslami İlimler alanında; literatür olarak birikmiş devasa bir külliyat olmasına karşın, analiz sunmayan ancak literatür bilgisi aktaran bibliyografyaların ardından, bibliyometrik analizlere de yeni yeni ilgi duyulduğu görülmektedir. *“Cumhuriyet Döneminde Din Dersi Kitapları Üzerine Bibliyografik Bir Çalışma (1924-1982)”* (Zengin & Menküç, 2017), *“İbn Haldun Üzerine Yapılan Tezlerin Bibliyometrik Analizi”* (Kavakçı & Yardımcıoğlu, 2018), *“Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi Üzerine Bibliyometrik Bir Analiz”* (Koç vd., 2019), *“Akademik Dergilerde Yayımlanan Din Eğitimi Konulu Makalelerin Bibliyometrik Analizi (1925-2020)”* (Güneş, 2021), *“İlahiyat, İşletme, Eğitim Bilimleri Ve Psikoloji Alanında Bağlanma, Tanrı ve Dindarlık Hakkında Hazırlanan Tezlerin Bibliyometrik Analizi”* (Şeker & İkis, 2023) ve *“İnanç Turizmi Alanında Yayımlanan Yüksek Lisans ve Doktora Tezlerinin Bibliyometrik Analizi (1998-2019)”* (Özçoban, 2020) bu alanda gösterilebilecek örneklerdendir.

İslami İlimler alanına ait bir bibliyometrik analiz örneği olan bu makalede ise; fikirleriyle İslam düşünce geleneğini etkileyen, kendi çizgisine sahip/özgün, disiplinler arası bir alim olan İbn Hacer'e ve eserlerine dair lisansüstü tezlerin sayısı, hangi çalışmaları etkilediğinin bilgisi tespit edilerek, bundan sonra İbn Hacer üzerine yapılacak araştırmalara destek sağlanmaya çalışılmıştır. İbn Hacer'in düşüncelerinin, eserlerinin ve metodlarının anlaşılması için verilecek emek, zaman alıcıdır. Bu analiz sunduğu verilerle zaman kazandırmayı, yeni araştırmalar için literatürün keşfini sağlayıp, çalışılması gereken alanlara araştırmacıyı yönlendirmeyi, araştırmacının zihninde İbn Hacer'e yönelik herhangi bir okuma, araştırma, inceleme yapmaya başlamadan fikir edindirmeyi hedeflemektedir. Bu doğrultuda, konumuzla ilgili 28 yüksek lisans, 8 doktora tezi olmak üzere toplam 36 tez tespit edilmiştir. Tespit ettiğimiz tezlerden 29'u doğrudan bizim çalışma konumuz olan İbn Hacer'in hayatı, yöntemleri veya eserleri üzerineyken, 7'si dolaylı olarak İbn Hacer'in metodları ya da eserleriyle irtibatlı tezlerdir.

Yöntem

Bu çalışma; İbn Hacer'in İslam ilim geleneğindeki yerine dikkat çekme ve eserlerine yönelik akademik verileri bir araya getirme çabasıdır. Bu niyetle cevabı aranan sorular şunlardır: İslam ilim geleneğini uzun yıllar düşünceleri ile etkileyen ve çok yönlü bir alim olan İbn Hacer'in lisansüstü tezlerdeki etkisi nedir? Hangi alanlarda kendisine dair akademik çalışmalar mevcuttur? Çalışan isimler ve danışmanlarına dair bilgilerimiz nedir? Tezlerin yıl ve tür bazlı

dağılımı nasıldır? Tezlerdeki anahtar kelime ve başlıklarda tercih edilen kelimeler hangisidir? Tezler kaç sayfadan oluşmaktadır? İbn Hacer'in başta Buhari şerhi olan eseri "*Fethu'l-bârî*"si olmak üzere hangi eserleri kaç tezde, nasıl başlıklandırılmış ve muhtevaları hangi açılardan ele alınmıştır?

Söz konusu soruların yanıtı için, Yök Ulusal Tez Merkezi üzerinde İbn Hacer ve eserleriyle ilgili olan lisansüstü tezler tespit edilmiş ve tezlerdeki bilimsel veriler bir araya getirilerek bibliyometrik analize tabi tutulmuştur. Bu sebeple bireylere ve kurumlara ait yazar, danışman, danışman unvanı, yıl, konu, anahtar kelime, üniversite, anabilim dalı, tez dili, yerli-yabancı kaynak ve sayfa sayıları gibi bilgiler değerlendirilerek, performans analizi ortaya konulmuştur. Ardından grafik, şekil ve tablolarla görselleştirme yoluyla bilimsel haritalama yapılmış, görselleştirmede ayrıcaörüntü ağı ve WordArt çevrimiçi kelime bulutu yazılımı da kullanılmıştır.

Memlük Kahire'sinin İnterdisipliner Alimi: İbn Hacer el-Askalânî

Memlükler; Mısır, Suriye ve Hicaz'da 1250-1517 yılları arasında hüküm süren, bu süreçte Haçlı ve Moğol istilalarının karşısında durmayı başarmış, Müslümanların içinde bulunduğu sıkıntı ve siyasi istikrarsızlıklara karşı huzur ortamını tesis etmiş, sükûnetin yaşandığı tek Orta Çağ İslam Devleti'dir (Sağlam, 2022, s. 45). Bu huzurlu ortamın ilim ehline refah bir ortam sunması ve devlet ricalinin ilme olan desteği, İslami İlimlerin bütün disiplinlerinden alimlerin Memlük coğrafyasında bir araya gelerek ilmi faaliyetlerini sürdürmelerini sağlamıştır. Memlüklerin, zengin kütüphanelere sahip medreseleri, okul görevi gören tekke, zaviye ve camileri, alimlerin bir araya geldiği en dinamik ilim merkezleri olmuştur (Yiğit, 2004, s. 90-97). Diğer taraftan halkınbüyük çoğunluğuda başta hadis olmak üzere ilim öğrenmekle meşgul olmuş ve eğitim-öğretim faaliyetlerine yoğun ilgi duymuştur (Engin, 2022, s. 96).

Bu dönemin Kahire'sinde yaşayıp, hadis ilminde zamanının ötesinde bir üne kavuşan ve adı dünyanın birçok ilim merkezindedaninan, hakkında fazlaca bilginin kaydedildiği alim, Hafız İbn Hacer el-Askalânî (v. 852/1449) ve onun ülkemizde lisansüstü tezlere konu olan eserleri bu çalışmada araştırılmaktadır.

Hayatı: İbn Hacer, Mısır'ın başkenti Kahire doğumludur. Soyunun Filistin Askalân'dan geldiği bu sebeple el-Askalânî diye anıldığı rivayet edilir. Aile mesleği ticarettir. Ailesi, Askalân'dan göç ettikleri Mısır'da da ticaretle uğraşmaya devam etmiş, neticede 9./15. yüzyılda Mısır'ın en zengin Müslüman tacirlerinden Kârimî tüccarlarına¹ (Kanat, 2019, s. 26-28) mensup olmuşlardır. Ailesiniekonomik yönden refah içinde olması ve ilme meraklı babasının desteği ile İbn Hacer, erken yaşta eğitim almaya başlamış, eğitimi devam ederkenküçük yaşta annesini ve babasını kaybetmiştir. Buna rağmen geçimini aile mesleği ticaretle sağlayıp, vaktinin çoğunda hadisve usulü, fıkıh ve usulü, tefsir, kıraat, dil, edebiyat ve tarih ilimlerini öğrenmiştir. 12 yaşından ömrünün sonuna kadar hadis ilmiyle ayrıca meşgul olmuş, en bilindik eserlerini bu alanda telif etmiştir. Ticari seyahatleri sayesinde başta Mekke, Dımaşk ve Yemen gibi yerlerde alimlerle görüşüp, otorite isimlerle tanışmış, meşhur kitaplar ile kendisine ilim için gerekli malzemeleri daha kolay temin edebilmiş ve ismini çok daha geniş bir çevrede duyurabilmiştir. Kıymetli pek çok kitabın müellifi olan İbn Hacer gibi donanımlı bir alimin yetişmesinde; döneminin en tanındık hocalarından ders alması, köklü iktisadi gücü ve Harrûbî ailesi gibi önde gelen zengin tüccar aileleriyle kurduğu ilişkiler etkili olmuştur (Yalçın, 2021, s. 11-25). Zeynüddin Irâkî, Heysemi ve İbnü'l Kattan es-Semennûdî, İbnü'l Mülakkîn gibi meşhur hocalardan dersler alan İbn Hacer'in birçok talebesi de vardır. Yetiştirdiği talebeleri ve eserleri ile İbn Hacer, İslâmî ilimlerin gelişimini etkilemiş, referans bir isim haline gelmiştir. Sehâvi, İbnü'l Hümâm, Ahmed b. Ebu Bekir Bûsirî, Necmeddin İbn Fehd, İbn Tağriberdî, Bikâî, Takıyyüddin İbn Fehd, İbnü's-Şihne, İbnü'l Haydırî, İbnü'l Mibred, İbn Emiru Hac, İbn Kutluboğa, Zekeriya el-Ensârî ve Necmeddin İbn KâdîAclûn

¹Kârimî Tüccarlar; Eyyübilerin veMemlükler'in önemli ticaret merkezlerinde, (Batılı tüccarların da büyük ilgi gösterdiği) baharat ticareti üzerine ülkeler arasında faaliyette bulunan bir Müslüman tüccarlar loncası.

onun adı en çok bilinen talebelerinden birkaçıdır (Kandemir, 1999, s. 514-531). Bunların yanında idarecilerle arası genellikle iyi olan İbn Hacer, ömrünün sonuna dek muhtelif kurumlarda farklı görevlere getirilmiş, birçok medresede imlâ, tefsir, hadis ve fıkıh dersleri vermiştir. Daru'l-Adl'de Şâfi mezhebine göre fetva vermekle yetkilendirilmiş, hatiplik, vaizlik, imamlık ve Şâfi başkadılığı görevlerinde bulunmuştur (Turan, 2017, s. 23). O, bu vazifeler sayesinde; devletin alimler, kurumlar ve halk ile ilişkileri, genel işleyişi vs. hakkında gözlemler yaparken ayrıca devlet adamlarından oluşan bir çevreye de sahip olmuştur (Ayaz, 2020, s. 102). İbn Hacer, 852/1449 yılında vefat edince Benû Harrûbî türbesine defnedilmiştir. Büyük bir kalabalığın toplandığı cenazesine Abbasi sultanı, vezirleri ve Mısır'ın âlimlerinin de katıldığı bilinmektedir. Birçok belde de gıyabî cenaze namazı kılınan İbn Hacer'in ardından döneminin şairleri ciltlerle tarif edilen mersiyeler yazmıştır.

9./15. yüzyılın en meşhur ilim merkezlerinde, kadın hocaları da dahil olmak üzere, öğrencisi Sehâvî'nin kaydettiği bilgilere göre toplam 628 hocadan ders alan İbn Hacer, hadis başta olmak üzere çeşitli ilimlere dair 150'den fazla eser kaleme almıştır. Eserleri arasında birçok alimin iltifat ettiği eseri "*Fethu'l-bârî*" onun en meşhur eseri ve başyapıtı sayılmaktadır. Bu eseri yazarken 1430 kaynaktan faydalanması, İbn Hacer'in zengin bir hadis birikimine sahip olduğunu göstermektedir ayrıca (Engin, 2022, s. 127-130, 137, 140-145)'in kaynaklardan derlediği bilgilerde; "*Fethu'l-bârî*" için sultanlar, melikler; yüksek bir ekonomik değere, tamamlanan bölümlerini almanın yarısına girmiş, hemen İbn Hacer'den eserini talep etmişlerdir. *Feth*, ulema ve talebeler içinde ders olarak okutulmaya hatta ezberletilmeye başlatılmış, alimlerin ve halkın yanında şairler de şiirlerinde *Feth*'i övmüş, *Feth* için ayrıca merasim ve hatimler düzenlenmiştir. (Aydın & Aydın, 2021, s. 264)'nın verdiği bilgilere göre, İbn Hacer'in hadis usulü eseri "*Bulugû'l-merâm*" da yazıldığı andan itibaren ilgiye mazhar olmuş, bir taraftan ders halkalarında ezberletilip okutulurken bir taraftan da üzerine Yemen ve Hind bölgelerine kadar uzanan bir genişlikte şerh ve haşiyeler yazılmıştır. (Çelik, 2021, s. 441)'in belirttiğine göre ise, İbn Hacer eserlerinin çoğunluğunda; mantık, fıkıh usulü ve Arap diline yönelik bilgisini aktararak özgünlük sağlamış, ona has bir yöntem oluşturmuş ve yeni bakış açıları kazandırmıştır. O, hadis ilminin yanında, tefsir, fıkıh, Arap dili, kelam, mantık, tarih, biyografi ve edebiyat gibi alanlarda da pek çok eser kaleme almış, (yaşadığı dönemin eser yazımına uygun olarak) interdisipliner çalışmalar yapmıştır. Bu bağlamda, "*Nüzhetü'n-nazar*" örnek gösterilebilecek en meşhur eserlerindedir. Diğer önde gelen eserlerinden birkaçı: *Inbau'l-gumr*, *ed-Dürerü'l-kâmine*, *Taglîku't-ta'lik*, *Dîvânü-kebîr*, *el-İsâbe*, *Nuhbetü'l-fiker*, *Nüzhetü'n-nazar*, *İthâfü'l-mehere*, *Tehzîbü't-Tehzîb*, *Lezzetü'l-Aysbi Cem'i turuki* "*el-Eimmetümin Kureys*", *Tabakatü'l-Müdelisin*, *el-Vukûf*, *Münebbihatu İbn Hacer*, *Takribü't-Tehzîb* ve *el-Ecvibetü'l-vârid*'dir. Onun hadis usulündeki ve tahririndeki yeri, rical ilmindeki yeri, hadis şerhçiliği, hadis ilmine getirdiği yenilikler, yöntem/metot, ayrıcalık ve yaklaşımları; ona dair yapılan araştırma konularının başında gelmektedir.²

Bulgular

Bu kısım, İbn Hacer el-Askalânî'yi konu edinen lisansüstü tezlere dair verileri ve bunların bibliyometrik analizini içermektedir.

İbn Hacer el-Askalânî Hakkındaki Lisansüstü Tezlerin Genel Tablosu

Ulusal tez merkezinde İbn Hacer'e dair 8 doktora 28 yüksek lisans olmak üzere tespit edilen toplam 36 tez; bir ön bilgi oluşturması ve yapılan bibliyometrik analizin daha iyi

² İbn Hacer el-Askalânî'nin hayatı ve eserleri üzerine, detaylı çalışmaların ilklerinden olma özelliğini taşıyan "*İslam İlim Geleneğinde İbn Hacer el-Askalânî – Bir Memlûk Alimi Portresi*" eserine daha detaylı bilgi edinmek için bakınız. (Yalçın & Engin, 2021)

anlaşılması amacıyla aşağıdaki tabloda; danışman, yazar, yıl, tez numarası- başlığı/adı³, tez türü, anabilim dalı ve kurum bilgilerini içerecek şekilde bir arada sunulmuştur.

Tablo 1: İbn Hacer el-Askalânî Hakkındaki Lisansüstü Tezlerin Genel Tablosu

Danışman, Yazar Yıl	Tez Adı	Tez Türü, Tez Numarası	Ana Bilim Dalı	Kurum
Prof. Dr. Zışan Türcan, Fatime Güldal 2022	Hadis Şerhçiliğinde Sosyokültürel Yapıya İlişkin Bilgilerin Hadisin Anlaşılmasına Etkisi - <i>Fethu'l- Bârî</i> Bağlamında-	Yüksek Lisans, 738747	Temel İslam Bilimleri (Hadis)	Akdeniz Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi KhaledDershwi, Waleed Taha YaseenYaseen 2022	Usûlcülerde İşaret ve İmâ'nın Delil Sayılması ve Bunların Fıkhi Uygulamaları – <i>Bulûgu'l-Merâm</i> Örneği	Yüksek Lisans, 732067	Temel İslam Bilimleri (İslam Hukuku)	Karabük Üniversitesi
Prof. Dr. Hayati Yılmaz, Ali Can Kanoğlu 2022	Rivâyet Asrında Ravi Kimlik Bilgisi: <i>Kütüb-İ Sitte</i> Örneği	Yüksek Lisans, 738199	Temel İslam Bilimleri (Hadis)	Sakarya Üniversitesi
Doç. Dr. C. Abdullah Aydın, Muhammed Murad Abdulateef 2022	'Muhammed El-Mudurni'nin <i>Nüzhetü'n-Nazar Haşiyesi</i> 'nin Tahkik ve Değerlendirmesi (Başlangıç-Sahih Hadis Arası)	Yüksek Lisans, 769122	Temel İslam Bilimleri (İslam Araştırmaları)	İstanbul Üniversitesi
Prof. Dr. A. Hamdi Furat, Abdurrahman Özgüç 2021	İbn Hacer el- Askalânî'nin <i>Fethu'l-Bârî</i> Adlı Eserinde Nâsîh ve Mensûh Metodu	Yüksek Lisans, 666931	Temel İslam Bilimleri (İslam Hukuku)	İstanbul Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Fahri Hoşab, MhdSaeedAlmajd 2021	Hadis Usûlünde İbnü's-Salâh ve İbn Hacer Mukayesesi	Doktora, 680581	Temel İslam Bilimleri (Hadis)	Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi
Prof. Dr. Abdullah Karahan, Sevban Özdemir 2021	Zafer Ahmed et- Tehânevî'nin <i>Kavâid fi Ulûmi'l- Hadîs</i> Adlı Eserinin Değerlendirilmesi	Yüksek Lisans, 688118	Temel İslam Bilimleri (Hadis)	Bursa Uludağ Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Fikret Özçelik, Tahir Keskin 2021	İbn Hacer'in Mestûr Râvilerine Zehebî'nin Bakışı	Yüksek Lisans, 671611	Temel İslam Bilimleri (Hadis)	Mardin Artuklu Üniversitesi
Prof. Dr. Enbiya Yıldırım, HeshamIbrahim 2020	İbn Hacer'in <i>Fethu'l-Bârî</i> 'de Hanefilere Yaklaşımı	Yüksek Lisans, 643391	Temel İslam Bilimleri (Hadis)	Ankara Üniversitesi
Prof. Dr. Kâmil	<i>el-Kavlu'l-Müsedded</i>		Temel İslam	Ankara

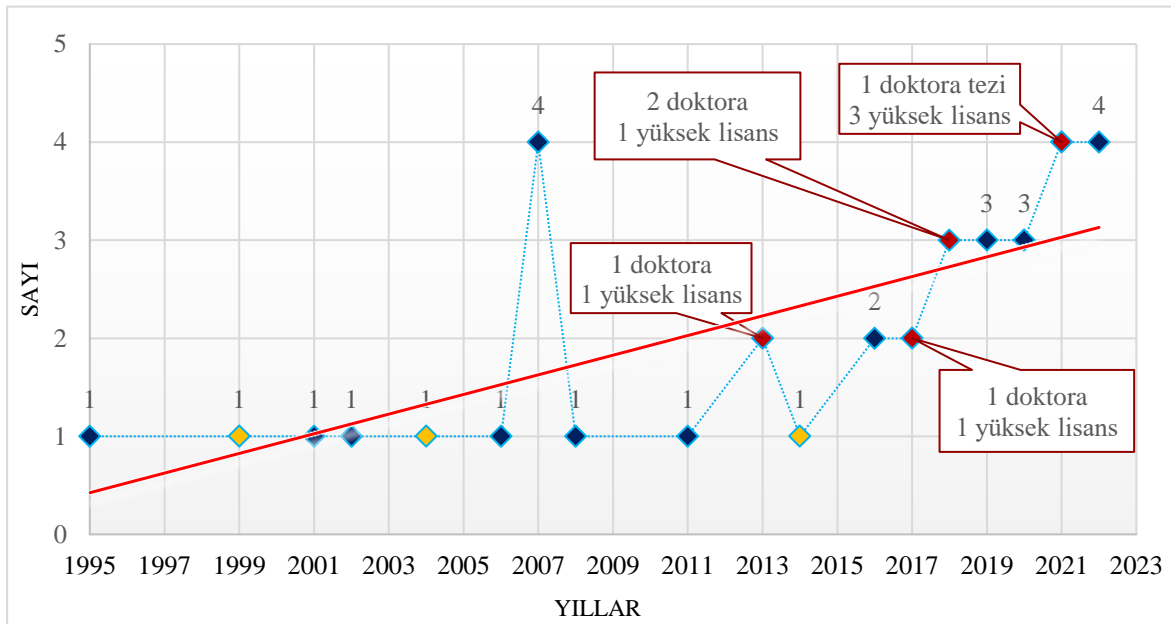
³ Tezlerin, <https://tez.yok.gov.tr> internet sitesinin erişim kısmına kaydedilen adları ile yazarların özgün tez metnindeki başlıkları (çoğunluğu yazım kurallarına bağlı sebeplerden) birkaç tezte uyuşmamaktadır. Bu çalışmada özgün tez metnindeki başlıklar tercih edilmiştir. Bundan dolayı, tezlere ulaşım için bahsi geçen internet sitesinin arama kutucuğuna yukarıda verildiği şekliyle tez adları yazıldığında, ulaşılamayan tezler olacaktır. Tez numaraları, <https://tez.yok.gov.tr> internet sitesinden tezlerin her birine, ulaşımın kolayca sağlanabilmesi için belirtilmiştir.

Çakın, Sevda Sarıkaya 2020	Bağlamında İbn Hacer'in Müsned Savunusu	Yüksek Lisans, 640018	Bilimleri (Hadis)	Üniversitesi
Prof. Dr. Zekeriya Güler, FakhrıddınSalakhı tdinov 2020	Bir Hadis Terimi Olarak İhtisar Sahîh-İ Buhârî <i>Kitâbu's-Salât</i> Örneği	Yüksek Lisans, 643738	Temel İslam Bilimleri (Hadis)	İstanbul 29 Mayıs Üniversitesi
Doç. Dr. Abdullah Ünalın, Jadalla Hasan 2019	Molla Halil es-Si'irdi'nin "Usulü Hadisi'l-Ezher minel- Muhtasar ve Şerhihi li-İbn Hacer" İsimli Eserinin Tahkiki ve Metodu	Yüksek Lisans, 560809	Temel İslam Bilimleri (Hadis)	Siirt Üniversitesi
Doç. Dr. Tevhit Bakan, Mehmet Ali Aysan 2019	Mehmed et-Trabzonî'niner- <i>Risâle fi Fenni Usûli'l-Hadis:</i> <i>HâşiyealâNüzheti'n-Nazar fi</i> <i>TavdîhiNuhbeti'l-Fiker</i> Adlı Eseri ve Hadis Usûlüne Katkısı	Yüksek Lisans, 559089	Temel İslam Bilimleri (Hadis)	Bayburt Üniversitesi
Prof. Dr. Ahmet Yücel, İsmail Koç 2019	İbn Hacer'de Tasarruf Kavramı (Râvî, Musannif ve Müstensih)	Yüksek Lisans, 609530	Temel İslam Bilimleri (Hadis)	İstanbul 29 Mayıs Üniversitesi
Prof. Dr. Saffet Sancaklı, Tahsin Kazan 2018	İbn Hacer el-Askalânî'nin (Ö. 852/1448) Hadis Usûlündeki Özgünlüğü	Doktora, 504129	Temel İslam Bilimleri (Hadis)	İnönü Üniversitesi
Doç. Dr. Muammer Bayraktutar, Muhammed Emin Güller 2018	İbn Kutluboğa'nın <i>Nüzheti'n-Nazar</i> Hâşiyesinde İbn Hacer'e Yöneltiği Tenkidler	Yüksek Lisans, 518363	Temel İslam Bilimleri (Hadis)	Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. A. Tahir Dayhan, HasnaMohammed H K Alwalı 2018	El-Haydırî'nin (894/1489) "Kitâbü'l-ĞarâmbiEdilleti'l- <i>Ahkâm</i> " Adlı Yazma Eserinin Edisyon Kritiği ve İbn Hacer'in " <i>Bülûğu'l- MerâmmiEdilleti'l-Ahkâm</i> "ı ile Mukâyesesi	Doktora, 531259	Temel İslam Bilimleri (Hadis)	Dokuz Eylül Üniversitesi
Prof. Dr. Hacı Musa Bağcı, Mehmet Turan 2017	İbn Hacer el-Askalanî'ye Nispet Edilen <i>Münebbihat</i> Adlı Eserdeki Merfu Hadislerin Değerlendirilmesi	Yüksek Lisans, 474285	Temel İslam Bilimleri (Hadis)	Dicle Üniversitesi
Prof. Dr. Abdullah Aydınlı, Necmi Sarı 2017	İsmail Hakkı Bursevî'nin, <i>Şerhu</i> <i>Nuhbeti'l-Fiker</i> Adlı Eserinin Tahkik ve Tahlili	Doktora, 475675	Temel İslam Bilimleri (Hadis)	Sakarya Üniversitesi
Doç. Dr. Nimetullah Akın, İbrahim Gökçe 2017	<i>Nuhbetü'l-Fiker</i> ve <i>Nüzhetü'n- Nazar</i> Özelinde İbn Hacer'in Hadis Usulü Alanına Yaptığı Çalışmaların Değerlendirilmesi	Yüksek Lisans, 433748	Temel İslam Bilimleri (Hadis)	Çanakkale 18 Mart Üniversitesi
Doç. Dr. İbrahim Kutluay, Kübra Yaşar	Ahmed Zerrük'un Hadisçiliği ve Sünnet Anlayışı	Yüksek Lisans, 432612	Temel İslam Bilimleri (Hadis)	İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi

2016					
Prof. Dr. Abdullah Aydınlı, Mahmut Yazıcı 2014	Sahâbe Bilgisinin Tespiti	Doktora, 380188	Temel İslam Bilimleri (Hadis)	Sakarya Üniversitesi	
Prof. Dr. Ramazan Ayvalli, Fethullah Yılmaz 2013	<i>Fethu'l-Bârî</i> delâhilâflı Hadislerin Değerlendirilmesi	Doktora, 336206	Temel İslam Bilimleri (Hadis)	Marmara Üniversitesi	
Prof. Dr. İsmail Lütfi Çakan, Nagihan Yanar 2013	İbnü's-Salâh'ın Sahih Hadis ile İlgili Görüşlerine Yöneltilen Tenkitler (İrâkî ve İbn Hacer Özelinde)	Yüksek Lisans, 327363	Temel İslam Bilimleri (Hadis)	Marmara Üniversitesi	
Doç. Dr. Adil Yavuz, Şeyda Bertan Uysal 2011	İbn Hacer ve “ <i>el-Vukûf AlâMâ Fî Sahîhi Müslim Mine'l- Mevkûf</i> ” Adlı Eserindeki Rivayetlerin Değerlendirilmesi	Yüksek Lisans, 274201	Temel İslam Bilimleri (Hadis)	Selçuk Üniversitesi	
Doç. Dr. Abdulkadir Evgin, Ömer Mehmet Ulusoy 2008	Hadis Rivayetinde Tedlis Uygulaması ve İbn Hacer'in “ <i>Tabakatü'l-Müdelisin</i> ” Adlı Eseri	Yüksek Lisans, 214577	Temel İslam Bilimleri (Hadis)	Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi	
Doç. Dr. Mehmet Eren, Betül Şimşek Öztürk 2007	İbn Hacer el-Askalânî'nin (v.852/1449) Hadis Usûlcülüğü	Yüksek Lisans, 217533	Temel İslam Bilimleri (Hadis)	Selçuk Üniversitesi	
Prof. Dr. Abdullah Aydınlı, Mehmet Zeki Bakırcıoğlu 2007	İbn Sa'd'ın <i>et-Tabakâtü'l-Kübrâ</i> 'sında Sahâbe Bilgisi	Yüksek Lisans, 210655	Temel İslam Bilimleri (Hadis)	Sakarya Üniversitesi	
Prof. Dr. M. Emin Özafşar, Selime VeysalHasanova 2007	Yusuf Ziyaeddin Ezheri ve Bulgaristan'da Hadis Eğitimi (1920-1950)	Yüksek Lisans, 208225	Temel İslam Bilimleri (Hadis)	Ankara Üniversitesi	
Prof. Dr. Yaser A. Al-Shamali, Hamzeh Al-Bakrı 2007	Hafız İbni Hacer'in (<i>el-İsâbe</i>) İsimli Kitabında, İbni el-Esir'in “ <i>Üsdülğabe</i> ”sine Düzeltilmeleri	Yüksek Lisans, 713158	İlahiyat Ana Bilim Dalı (Hadis)	Ürdün Üniversitesi	
Prof. Dr. Raşit Küçük, Halil İ. Turhan 2006	İbn Hacer ve “ <i>Lezzetü'l-AyşBi Cem'i Turuki Hadisi el-EimmetüMin Kureyş</i> ” Adlı Eseri	Yüksek Lisans, 209932	İlahiyat Ana Bilim Dalı (Hadis)	Marmara Üniversitesi	
Prof. Dr. M. Hayri Kırbaçoğlu, Mehmet Bilen 2004	İbn Hacer'in Buhari'ye Yöneltilen İtirazlara Verdiği Cevaplar	Doktora, 141185	Temel İslam Bilimleri (Hadis)	Ankara Üniversitesi	
Doç. Dr. Ali Dere, Zişan Türcan 2002	Hattabi ve İbn Hacer'in Buhari Metinlerine Yaklaşımları	Yüksek Lisans, 122755	Temel İslam Bilimleri (Hadis)	Ankara Üniversitesi	

Prof. Dr. İsmail Aka, Musa Şamil Yüksel 2001	El-Makrizi (<i>Kitab es-Sulûk</i>) ve İbn Hacer (<i>İnba'el-Gumr</i>)'de Timur ile İlgili Kayıtlar ve Çağdaş Arap Tarihçilerine Göre Timur Tasviri	Yüksek Lisans, 107482	Tarih Ana Bilim Dalı	Ege Üniversitesi
Prof. Dr. İbrahim Canan, Yavuz Köktaş 1999	Metin Tahlili Açısından <i>Fethu'l-Bârî</i> ve <i>Umdetu'l-Kârî</i> 'nin Mukayesesi	Doktora, 87203	Temel İslam Bilimleri (Hadis)	Marmara Üniversitesi
Doç. Dr. Bilal Saklan, Ahmet Emin Seyhan 1995	İbn Hacer El-Askalâni ve <i>Fethu'l-Bârî</i> 'deki Metodu	Yüksek Lisans, 43701	Temel İslam Bilimleri (Hadis)	Selçuk Üniversitesi

Tezlerin Yıllara ve Türlerine Göre Dağılımı

Grafik 1: Tezlerin Yıllara ve Türlerine Göre Sayılarının Dağılımı

◆ Sadece Yüksek Lisans Tezi Çalışılan Yıllar ◆ Sadece Doktora Tezi Çalışılan Yıllar

◆ Hem Yüksek Lisans Hem Doktora Tezi Çalışılan Yıllar

İbn Hacer üzerine yapılan lisansüstü çalışmalar, 1995 yılında tamamlanan hadis alanına ait bir yüksek lisans teziyle başlamıştır. Ülkemizde, "*Fethu'l-Bârî*" gibi geniş çaplı muhtevaya sahip, ansiklopedik bir şerh ve onun müellifinin araştırılmasında 1995'in geç kalınmış bir tarih olduğu açıkça ortadadır. Ancak bu durumun son yıllarda artan çalışmalar ile hızla telafi edilmeye çalışıldığı da aşikardır. İlk doktora tezi, Yavuz Köktaş tarafından 1999 yılında tamamlanmıştır. Sonraki yıllarda bu tür çalışmaların aralıklı olarak devam ettiği grafikten de anlaşılmaktadır. 4 yüksek lisans tezinin tamamlandığı 2007 yılında hadis usulcülüğü ve sahabe bilgisi bağlamındaki 2 tez doğrudan, yine aynı konulardaki diğer 2 tezde İbn Hacer'in eserleri ile mukayese yapıldığından dolaylı olarak İbn Hacer ile irtibatlıdır.

Ayrıca 2016 yılından itibaren İbn Hacer ile ilgili her yıl en az bir tezin tamamlandığı tespit edilmiştir. Buradan son yıllarda sayıları artan lisansüstü araştırmacıların, düzenli olarak 2016 sonrasında İbn Hacer'e dair konulara ilgi gösterdikleri yorumu yapılabilir. Bununla beraber tezlerin konu bazlı değerlendirilmesi ilginin hangi noktada yoğunlaştığını görebilmek için gereklidir. Konu bazlı değerlendirme ileride yapılacak olup, bu tezlerin türüne göre, yıl bazlı dağılımı ve tezlerdeki artış eğilimi (kırmızı eğilim çizgisi) grafik üzerinde gösterilmiştir.

Doktora Tezleri Üzerine Bir Değerlendirme

Çalışma esnasında, ulusal tez merkezinde İbn Hacer'e dair 8 doktora tezi tespit edilmiştir. Bunlardan 6'sı 2013 ve sonrasında tamamlanmıştır. Burada 8 tez üzerine yapılacak tahlil, Ulusal Tez Merkezi verileri ile sınırlı olup ismi geçen araştırmacıların doktora sonrası araştırmaları kapsam dışı bırakılmıştır. İbn Hacer'le ilgili ilk doktora tezini 1999 yılında tamamlayan Köktaş'ın yüksek lisans tezi; İbn Hacer'le ilgili olmayıp, tefsir alanına yöneliktir (Köktaş, 1996, "*Es-sa'lebî'nin El-Keşfe'l Beyan*" İsimli Tefsirinde El-Hacc Suresinin Tahlil ve Tahkiki). Ayrıca Köktaş'ın ulusal tez merkezinde danışmanlığını yaptığı tespit edilen 21 tezin hiçbirisi İbn Hacer'i konu edinmemiştir. Köktaş'ın doktora tez danışmanı İbrahim Canan'ın doktora tezi de (1972, *Lesméthodes de l'enseignementduprophète Muhammed/Hz. Muhammed'in Öğretim Yöntemleri*) İbn Hacer'e dair değildir. Bununla beraber Canan'ın, YÖK üzerinde danışmanlığını yaptığı 16 lisansüstü tezden sadece Köktaş'ın doktora tezi İbn Hacer'in *Fethu'l-Bari* adlı eseri üzerinedir.

2. doktora tezi Bilen tarafından 2004 yılında tamamlanmıştır. Bilen'in yüksek lisans tezi (Bilen, 1996, *T.C Diyanet İşleri Başkanlığı'na bağlı camilerde görev yapan imamların hadis bilgilerinin mahiyeti üzerine tecrübi bir araştırma "Ankara, Şırnak örnekleme"*) hadis alanına yönelik olup İbn Hacer'le alakalı değildir. Ayrıca Bilen'in danışmanlığını yaptığı tespit edilen 17 lisansüstü tezin hiçbirisi İbn Hacer üzerine değildir. Bilen'in doktora tez danışmanı M. Hayri Kırbasoğlu'nun doktora tezi (Kırbasoğlu, 1983, *Ashabu'l Hadis'e Göre Allah'ın Sıfatları Problemi*) İbn Hacer ile ilişkili olmamakla beraber YÖK üzerinde danışmanlığını yaptığı 19 lisansüstü tezden sadece Bilen'in doktora tezi İbn Hacer'le alakalıdır.

3. doktora tezi Yılmaz⁴ tarafından 2013 yılında tamamlanmıştır. Yılmaz'ın yüksek lisans tezi (Yılmaz, 2003, *Tövbekâr Katil Kıssasının Tahlili*) hadis alanına yönelik olup İbn Hacer'le alakalı değildir. Kendisinin YÖK üzerinde danışmanlığını yaptığı lisansüstü tez de bulunmamaktadır. Yılmaz'ın doktora tez danışmanı Ramazan Ayvalli'nin doktora tezi (Ayvalli, 1979, *EsbâbuVürûdi'l-Hadis ve Bunun İslâm Teşriindeki Yeri ve Önemi*) İbn Hacer ile ilişkili olmamakla beraber danışmanlığını yaptığı 19 lisansüstü tezden sadece Yılmaz'ın doktora tezi İbn Hacer'in *Fethu'l-Bârî* adlı eseri üzerinedir.

4. doktora tezi Yazıcı tarafından 2014 yılında tamamlanmıştır. Tezin ana konusu sahabe bilgisini içermekle beraber Yazıcı özellikle 3. Bölümde İbn Hacer'e ve "*el-İsâbe*" adlı eserine dair başlık açmış ardından konusu ile ilgili araştırmalarını aktarmıştır. Yazıcı'nın yüksek lisans tezi (Yazıcı, 2007, *Hadislerde Toplumların Çöküşü*) hadis alanına yönelik olup İbn Hacer'le alakalı değildir. Ayrıca kendisinin danışmanlığını yaptığı 2 lisansüstü tezin hiçbirisi İbn Hacer üzerine değildir. Yazıcı'nın doktora tez danışmanı Abdullah Aydın'ın doktora tezi (Aydın, 1982, *Doğuş Devri Zahid ve Mutasavvıflarında Hadis*) İbn Hacer ile ilişkili olmamakla beraber YÖK üzerinde danışmanlığını yaptığı 21 lisansüstü tezden birisi Yazıcı'nın doktora tezi bir diğeri de Necmi Sarı'nın doktora tezi olmak üzere 2 tanesi İbn Hacer ve eserleri hakkında araştırma içermektedir.

5. doktora tezi Sarı tarafından 2017 yılında tamamlanmıştır. Tez; İsmail Hakkı Bursevî'nin İbn Hacer'in eserlerinden "*Nuhbetü'l-Fiker*" üzerine yaptığı şerhi konu edinmektedir. Sarı, tezinin

⁴YÖK Ulusal Tez Merkezinde Yılmaz'ın yüksek lisans tezinde adı: Fetullah, doktora tezinde Fethullah olarak geçmektedir.

ilk bölümünde İbn Hacer'in hayatı, eserleri hakkında bölüm başlığı açmış ve araştırmalarını aktarmıştır. Sarı'nın, İbn Hacer'in eseri üzerine bir şerhi ele aldığı tezi, İbn Hacer'in söz konusu eserini ve fikirlerini anlayabilmek adına önemlidir. Sarı'nın yüksek lisans tezi (Sarı, 2010, *Hadislerde Teşebbüh Yasağı*) hadis alanına yönelik olup İbn Hacer'le alakalı değildir. Ayrıca kendisinin danışmanlığını yaptığı 4 lisansüstü tezin hiçbirisi İbn Hacer üzerine değildir. Sarı'nın doktora tez danışmanı. Abdullah Aydın'ın doktora tezi ve İbn Hacer üzerine çalıştığı öğrenci bilgisine daha önce yer verildiği için burada tekrar edilmeyecektir.

6. doktora tezi Alwali tarafından 2018 yılında tamamlanmıştır. Alwali'nin yüksek lisans tezi ve danışmanlık yaptığı tezlerin bilgisi Ulusal Tez Merkezinde mevcut değildir. Alwali'nin doktora tez danışmanı A. Tahir Dayhan'ın doktora tezi (Dayhan, 2005, *Hadislerde Tashîf ve Tahrîf*) İbn Hacer ile ilişkili olmamakla beraber danışmanlığını yaptığı 6 lisansüstü tezden sadece Alwali'nin doktora tezi İbn Hacer üzerinedir.

7. doktora tezi Kazan tarafından 2018 yılında tamamlanmıştır. Kazan'nın yüksek lisans tezi (Kazan, 2013, *Ebu-l-Muin en-Nesefî'ye göre Arş, Kürsi ve Levh-i Mahfuz*) hadis alanına yönelik olup İbn Hacer'le alakalı değildir. Ayrıca kendisinin YÖK üzerinde danışmanlığını yaptığı 2 lisansüstü tezin hiçbirisi İbn Hacer üzerine değildir. Kazan'nın doktora tez danışmanı Saffet Sancaklı'nın doktora tezi (Sancaklı, 1996, *Begavi ve Şerhü's-Sünne'deki Şerh Metodu*) İbn Hacer ile ilişkili olmamakla beraber şerhler üzerinedir. Kendisinin danışmanlığını yaptığı 9 lisansüstü tezden sadece Kazan'nın "İbn Hacer'in hadis usûlündeki özgünlüğü" konusuyla ilgili olan doktora tezi İbn Hacer üzerinedir, kendisinin doktorada çalıştığı şerh eserler konusunda danışmanlık ettiği 2 doktora tezi daha vardır ancak bunlar İbn Hacer'in meşhur şerh eseri *Fethu'l-bârî* hakkında değildir.

8. doktora tezi Almajd tarafından 2021 yılında tamamlanmıştır. Almajd'ın yüksek lisans tezi ve danışmanlık yaptığı tezlerin bilgisi Ulusal Tez Merkezinde mevcut değildir. Almajd'ın doktora tez danışmanı Fahri Hoşab'ın doktora tezi (Hoşab, 2003, *Sünette Propaganda*) İbn Hacer ile ilişkili olmamakla beraber danışmanlığını yaptığı 8 lisansüstü tezden sadece Almajd'ın doktora tezi İbn Hacer üzerinedir.

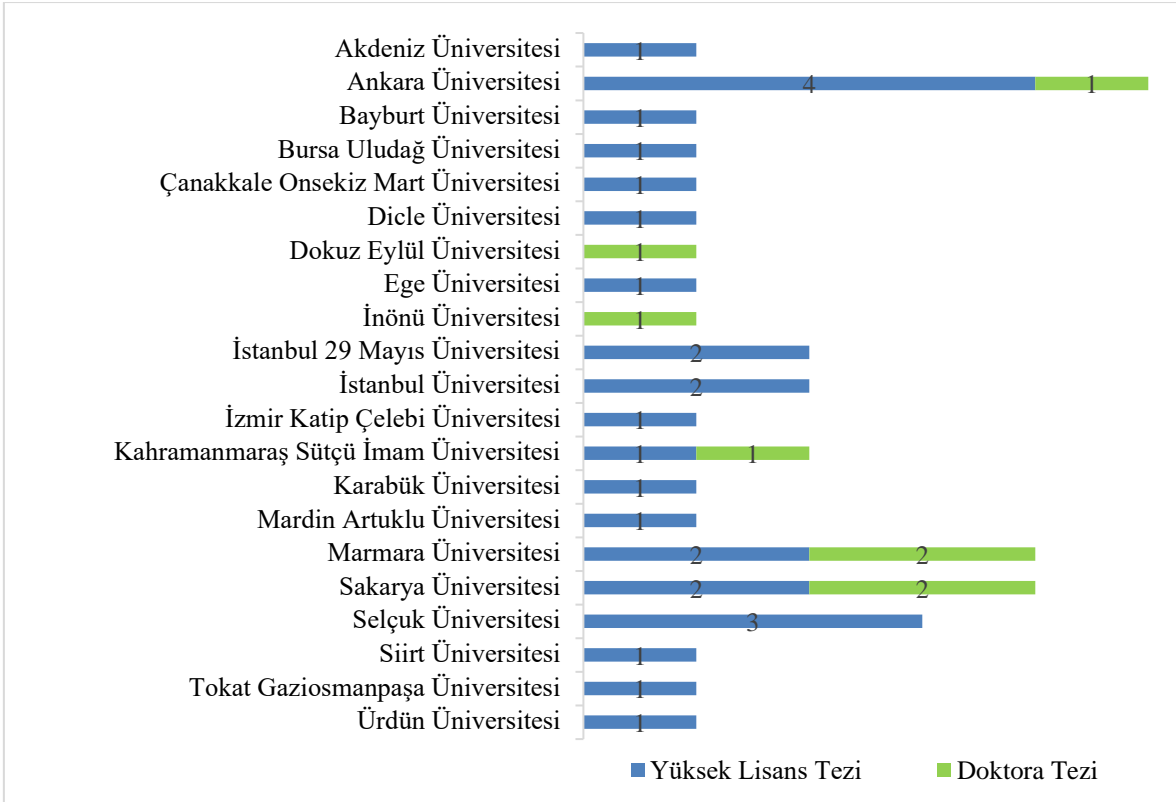
Doktora tezlerinin tamamının Temel İslam Bilimleri Anabilim Dalı hadis bilim dalına yönelik olduğu, bunlardan üçünün şerh yazıcılığı bağlamında, Buhari'nin Sahihi üzerine hicri 9. yüzyılda İbn Hacer'in yazdığı; "Buhari Sahihi'nin şerhlerinin en mükemmeli" olarak kabul edilen eseri *Fethu'l Bari* (Kandemir, 1993, 114-123) ile ilgili, üçünün İbn Hacer'in hadis usulcülüğü ve hadis usulü eseri *Nüzhetü'n-nazar* ile ilgili, birer tanesinin sahabe bilgisi üzerine yazdığı eseri *el-İsâbe* ve ahkam hadisleri içeren eseri *Buluğu'l-merâm* ile ilgili olduğu tespit edilmiştir. Tezlerden ikisi Marmara, ikisi Sakarya, diğerleri Ankara, İnönü, 9 Eylül ve Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitelerinde tamamlanmıştır. *Buluğu'l-merâm* ve *Nüzhetü'n-nazar*'ı konu edinen tez danışmanlarının unvanı Dr. Öğr. Üyesi, diğerlerinin unvanı Prof. Dr.'dur. 8 doktora tezi de erkek araştırmacılar tarafından yazılmıştır.

Sonuç olarak söylenebilir ki; doktora konusu İbn Hacer'in eserleri, metotları, fikirleri vs. olan, bu alanda uzmanlaşmış araştırmacıların danışmanlığında lisansüstü tezlerin çalışılmasına, yüksek lisanstan itibaren İbn Hacer ve eserleri üzerinde uzmanlaşmış araştırmacıların derinlikli bakış açılarına ihtiyaç duyulmaktadır. İbn Hacer; farklı bilim dallarında, özgün eserleri olan, disiplinler arası çalışmaların sahibi çok yönlü bir alimdir. Onun eserleri; araştırmacılara, disiplinler arası ve yenilikçi bir bakış açısıyla çalışmak için gereken malzemeyi de sunmaktadır.

Tezlerin Üniversitelere Göre Dağılımı

İbn Hacer üzerine yazılan tezlerin üniversitelere göre dağılımı grafik üzerinde gösterilmiştir. Toplamda 21 üniversitede 36 tez yapılmıştır. Tezlerin yapıldığı üniversitelerden, İstanbul 29 Mayıs Üniversitesi bir vakıf üniversitesiyken, diğerleri devlet üniversitesidir. En fazla tez kaydı, 1'i doktora, 4'ü yüksek lisans olmak üzere toplam 5 teze Ankara üniversitesinde

bulunmaktadır. Ankara Üniversitesi'nden, 2'şer doktora ve 2'şer yüksek lisans olmak üzere toplamda 4'er tezle Marmara ve Sakarya Üniversitelerinde, 3'ü de yüksek lisans olan tezler de Selçuk Üniversitesinde tamamlanmıştır. Kurumların büyük çoğunluğunda İbn Hacer ve eserlerinin sadece 1 kez tez konusu olarak çalıştırıldığı görülmektedir. 2 ve üzeri tez kaydı olan kurumlardaki tezler; muhtevası yönünden incelendiğinde, üniversitelerin hiçbirinde İbn Hacer'e veya eserlerine dair sistemli ve birbirinin devamı olan çalışmalar yapılmamıştır. Aynı üniversitede, çoğunluğu farklı yıllarda, farklı danışmanlar ve yazarlarca tamamlanan tezlerin, konusal bir bütünlüğe sahip olmadığı, danışmanların İbn Hacer üzerine çalışmayı benzer konular üzerinden devam ettirmediği tespit edilmiştir.

Grafik 2: Üniversitelerde Tamamlanan Tezlerin Tür ve Sayılarının Dağılımı

Tezlerin Enstitü ve Anabilim Dalına Göre Dağılımı

	Sosyal Bilimler Enstitüsü	Lisansüstü Eğitim Enstitüsü	Yurtdışı Enstitüsü	
■ Temel İslam Bilimleri Anabilim Dalı -Hadis-	29	1		
■ Temel İslam Bilimleri Anabilim Dalı -İslam Hukuku-	1	1		
■ Temel İslam Bilimleri Anabilim Dalı -İslam Araştırmaları-	1		1	
■ İlahiyat Anabilim Dalı -Hadis-	2			
■ Tarih Anabilim Dalı	1			

Grafik 3: Tezlerin Enstitü ve Anabilim Dalı Dağılımı

İbn Hacer ve eserleriyle ilgili tezler 3 farklı enstitüde tamamlanmıştır. Ürdün Üniversitesi Yurtdışı Enstitüsünde bir tezin, Lisansüstü Eğitim Enstitüsünde 2 tezin ve Sosyal Bilimler Enstitüsünde 33 tezin bilgisi mevcuttur. Yurtdışında bir kurum olan, Ürdün Üniversitesi'nin Yurtdışı Enstitüsünde, Hamzeh Al-Bakrı, “*Hafız İbni Hacer'in (el-İsâbe) İsimli Kitabında, İbni el-Esir'in “Üsdülgabe”sine Düzeltmeleri*” tezini tamamlamıştır. Ayrıca tezler 3 anabilim dalına aittir. İlahiyat, Tarih ve (kendi içinde tefsir, hadis, İslam hukuku, kelam, tasavvuf ve İslam araştırmaları gibi alanlara ayrılan) Temel İslam Bilimleri AnaBilim Dalı. İbn Hacer'e dair tezlerin Temel İslam Bilimleri alanlarından sadece hadis, İslam hukuku ve İslam araştırmaları bünyesinde çalışıldığı görülmektedir. Tezlerin, %83'ünün hadis alanına ait olması (İbn Hacer'in hadis ilmi için velud müelliflerden olduğu düşünüldüğünde) beklenen bir sonuçtur.

Anabilim Dallarına Göre Tez Konularının Dağılımı

Burada tezlerin kısaca amaçlarından, yöntemlerinden ve kapsamlarından bahsedilmiştir.

Tablo 2: Anabilim Dallarına Göre Tez Konularının Dağılımı

Temel İslam Bilimleri Anabilim Dalı Hadis Alanında Yapılan Tezler	
Yazar	Tez Konu Bilgileri
(Güldal, 2022)	Bu tezde, İbn Hacer'in şerhinde sosyokültürel bilgileri kullanma biçimi, bu bilgilerin şerhteki yoğunluğu ve hadislerin anlaşılmasına ne ölçüde katkı sağladığı tespit edilmeye çalışılmıştır.
(Kanoğlu, 2022)	Bu tezde, İbn Hacer el-Askalânî'nin “ <i>Takrîbü't-Tehzîb</i> ” eserinden faydalanılarak, Kütüb-ü Sitte râvileri tabakalarına göre yeniden tasnif edilmiştir.
(Almajd, 2021)	Bu tezde, İbn Hacer ve İbnü's-Salah'ın hayatları, genel olarak yazdıkları eserler ve özellikle usûl-i hadîs alanında telif ettikleri ' <i>Ulûmü'l-hadîs, Nüzhetü'n-nazar</i> ve <i>en-Nüket</i> 'in önemi, her iki müellifin yöntemleri, farklı görüşlerinin karşılaştırması ve kendilerine yöneltilen eleştiriler konu edilmiştir.
(Özdemir, 2021)	Bu tez, Tehânevî'nin <i>Kavâid fî Ulûmü'l-Hadîs</i> adlı eseri üzerinedir. Tezin ikinci bölümde söz konusu eser hakkında teknik bilgiler verilerek eserin muhtevası, kaynakları ve bazı hadis usulî meselelerine yaklaşımı, İbn Hacer'in <i>Nüzhetü'n-nazar</i> adlı eseriyle karşılaştırmalı olarak ele alınmıştır.
(Keskin, 2021)	Bu tezde İbn Hacer'in <i>Takrîbü't-tehzîb</i> adlı eserinde geçen mestürrâviler, Zehebî'nin <i>Kâşif</i> adlı eserindekilerle kıyaslanmış, ricâl âlimlerinin râviler hakkındaki görüşlerine değinilmiş ve bu râviler hakkındaki ana görüş

	belirtilmiştir.
(İbrahim, 2020)	Bu tezde, İbn Hacer'in Hanefiler'e yaklaşımı ortaya koyulmaya çalışılmıştır. Bunun için <i>Fethu'l-bârî</i> 'den faydalanılmış ve eserde Hanefî ve Şafiîler'in aynı görüşü savunduğu meseleler ve farklı görüşte olduğu konular ele alınmıştır.
(Sarıkaya, 2020)	Bu tezde, İbn Hacer'in mevzû olduğu iddia edilen "Müsned hadislerine" dair eleştiriler ve İbn Hacer'in bu eleştirilere verdiği cevaplar incelenmiştir. İbn Hacer'in ileri sürdüğü gerekçeler muhtelif başlıklar altında ele alınıp, onun itirazında ne derece haklı olduğu başka alimlerin görüşleriyle karşılaştırılarak tespit edilmeye çalışılmıştır.
(Salakhıtdınov, 2020)	Bu tezde, Buhârî'nin <i>el-Câmiu's-sahîh</i> adlı eserinin salât bölümündeki muhtasar rivayetler ve hadislerin uzun kısımları, İbn Hacer'in <i>Fethu'l-bârî</i> ve Bedrüddin el-Aynî'nin <i>Umdetü'l-kârî</i> adlı şerh eserleri üzerinden açıklanmaya çalışılmıştır.
(Hasan, 2019)	Bu tezde, İbn Hacer'in hadis bilimine, <i>Feth</i> ile büyük katkılarda bulunduğu ve <i>Nuhbetü'l-Fiker</i> adlı eserinin Mustalahu'l-Hadis alanında yazılmış en önemli eserlerden birisi olduğuna dair bilgiler aktarıldıktan sonra, Molla Halil el-Siirdî'nin, " <i>Usulu'l-Hadisi'l-Ezher mine'l Muhtasar ve şerhihü'l-İbn Hacer</i> " adlı kitabı tanıtılır. Tezin amacı, bir el yazması olan yaklaşık otuz sayfalık bu kitabı, inceleyerek akademik camiaya katkı sunmaktır. Tezin dili Arapçadır.
(Aysan, 2019)	Bu tezde, Osmanlı âlimlerinden, Mehmed Medenî et-Trabzonî'nin, 18. yüzyılda İbn Haceri'nin " <i>Nuhbetü'l-Fiker</i> " ve şerhi " <i>Nüzhetü'n-Nazar</i> " okuyanların daha iyi anlayabilmesi için kendi el yazısı ile yazdığı <i>er-Risâle fî Fenni Usûli'l-Hadîs: HâşiyelâNuzheti'n-Nazar fî TavdîhiNuhbetü'l-Fiker</i> isimli yazma eserin tanıtımını, edisyon kritiğini, hadis usûlüne katkısını ve eserin değerlendirilmesi yapılmıştır.
(Koç, 2019)	Bu tezde, tasarruf kavramının tanımının, İbn Hacer el-Askalânî'nin (ö. 852/1449) <i>Fethu'l-Bârî</i> adlı eserindeki kullanımları incelenerek tespit edilmeye çalışılmıştır.
(Kazan, 2018)	Bu tezde, İbn Hacer'in hadis usûlündeki otoritesini ve özgünlüğünü ortaya çıkarmak için, başlıca faktörler olarak; çevre, ilmi muhit, yetiştiği ortam, sahip olduğu kültürel birikim ve eleştirel bakışı tercih edilip, bunlar incelenmiştir.
(Güller, 2018)	Bu tezde, Kasım b. Kutluboğa'nın, (ö. 879/1474) (birçok yönden eleştirdiği ve katkılarda bulunduğu) hocası İbn Hacer el-Askalânî'nin (ö. 852/1448) <i>Nuhbetü'l-Fiker</i> adlı hadis usûlü kitabının şerhi olan <i>Nüzhetü'n-Nazar</i> adlı kitabına dâir kaleme almış olduğu <i>Hâşiyetü İbn Kutluboğa</i> adlı çalışmasındaki eleştirilerden birkaçı incelenmiştir.
(Alwahı, 2018)	Bu tezde, Hâfiz Kutbüddin el-Haydırî (894/1489)'nin, " <i>el-Ğarâmbiedilleti'l-ahkâm</i> " adlı eseri ile Şeyhu'l-İslâm Hâfiz İbn Hacer el-Askalânî (852/1448)'nin " <i>Bülûğu'l-Merâmmine'dilleti'l-Ahkâm</i> "ı arasında metot, içerik, kitaplar ve bablar yönünden karşılaştırma yapılmıştır.
(Turan, 2017)	Bu tezde, halk arasında meşhur olup büyük hadis âlimi İbn Hacer el-Askalânî'ye nispet edilen " <i>Münebbihatu İbn Hacer</i> " adlı eserin içinde bulunan merfu hadisler değerlendirilmiş, senetsiz olarak zikredilen hadislerin sıhhati araştırılmaya ve hadisin geçtiği ilk kaynaklar tespit edilmeye çalışılmıştır.
(Sarı, 2017)	Bu tezde, İsmail Hakki Bursevî'ye ait olan ve Türkçe'ye çevrilen İbn Hacer'in <i>Nüzhetü'n-Nazar</i> adlı eserinin en hacimli şerhi olan " <i>Şerhu Nuhbetü'l-Fiker</i> " adlı eserin tahkik ve tahlili farklı açılardan değerlendirilerek yapılmıştır.
(Gökçe, 2016)	Bu tezde, İbn Hacer el-Askalânî'nin " <i>Nuhbetü'l-fikerfîmustalahiehlî'l-eser</i> "i, son dönemin zirve eseri olarak kabul edilip, bu eser üzerine yapılan çalışmalar ile İbn Hacer'in hadis usûlü alanındaki çalışmaları incelenmiştir.
(Yaşar, 2016)	Bu tezde, Şeyh Zerrûk'unhadisçiliği, sünnet anlayışı, hadis ilmiyle ilgili görüşleri ve kaleme aldığı eserleri incelenmiştir. Eserleri; üslûp, muhteva ve kaynakları yönünden değerlendirilerek İbnü's-Salâh, İbn Hacer ve Şâtîbî gibi bazı âlimlerin eserleriyle karşılaştırmaya tabi tutulmuştur.
(Yazıcı, 2014)	Bu tezde, son dönemde yazılan müstakil sahâbe kitaplarından, İbn Abdilber'in, <i>el-İstîâb</i> ; İbnü'l-Esîr'in, <i>Üsdü'l-ğâbe</i> ; Ru'aynî'nin, <i>el-Câmi'</i> , Zehebî'nin,

	<i>Tecrîduesmâi's-sahâbe</i> ve İbn Hacer'in, <i>el-İsâbe fî temyîzi's-sahâbe</i> adlı eserler üzerinden, sahâbe bilgisinin tespiti konusu ele alınmıştır.
(Yılmaz, 2013)	Bu tezde, ilk olarak İbn Hacer'in <i>Fethu'l-bari</i> adlı eseri tanıtılmış ardından ihtilâfî'l-hadis ilmi hakkında bilgi verilip, cem ve telif metotları olan; tahsis, takyid, beyan ve haml konuları İbn Hacer'in <i>Fethu'l-bârî</i> siyle açıklanmıştır.
(Yanar, 2013)	Bu tezde, İbnü's-Salâh'ın " <i>Ulûmu'l-hadis</i> " adlı eserindeki sahih hadis ile ilgili görüşleri ve bu görüşlerine yöneltilen eleştiriler, hadis usûlünün iki önemli ismi olan Zeynüddin el-İrâkî (v. 806/1404) ve onun talebesi İbn Hacer el-Askâlânî'nin (v. 852/1449) eserleri doğrultusunda incelenmiştir.
(B. Uysal, 2011)	Bu tezde, İbn Hacer'in hayatı, muhaddis kimliğiyle ortaya koyduğu ilmi şahsiyeti, " <i>el-Vukûfalâmâ fî Sahîhi Müslim mine'l-Mevkuf</i> " adlı eserinde yer alan rivayetlerinin metin ve sened açısından sıhhati incelenmiştir.
(Ulusoy, 2008)	Bu tezde, tedlis uygulaması üzerinde durulmuş, hadis rivayetinde bu yöntemi kullananlara denilen müdellis ve bu uygulamaya maruz kalan hadislere denilen müdelles kavramları, İbn Hacer'in " <i>Tabakatü'l-Müdellesin</i> " adlı eseri örneğinde ele alınmıştır.
(Ş.Öztürk, 2007)	Bu tezde, İbn Hacer'in konuları tertip ve takip ettiği yöntemle hadis usulüne bazı yenilikler getirmesi, sahih hadis çeşitlerini farklı yorumlaması, musahhaf ve muharref terimlerini birbirinden ayırması vb. üzerinden, kendisinin hadis usulcülüğü incelenmiştir.
(Bakırcıoğlu, 2007)	Bu tezde, İbn Sa'd'ın " <i>et-Tabakâtü'l-Kübra</i> "sından hareketle, eserdeki sahâbe bilgisi tespit edilmeye çalışılmıştır. En son tespit edilen sahabiler İbn Hacer'in (v. 852), <i>el-isâbe fî Temyîzi's-Sahâbe</i> adlı eseriyle karşılaştırılmıştır.
(V. Hasanova, 2007)	Bu tezde, bir hadisçi olarak Yusuf Ziyaeddin Ezherî'nin hayatı vs. hakkında bilgi verildikten sonra müellifin hadis usulüne dair kaleme aldığı " <i>Telhîsu'l-Fusûl fî UsûliHadîsir'r-Resûl</i> " adlı çalışması incelenmiş ve İbn Hacer'in <i>Nuhbetü'l-Fiker</i> eseriyle şekil, yöntem, içerik vb. yönlerden karşılaştırılmıştır.
(Bilen, 2004)	Bu tezde, <i>Fethu'bârî</i> üzerinden İbn Hacer'in Buhârî'ye dair itirazlara verdiği cevaplar konu edilmiştir. Tez, YÖK veri tabanı üzerinde erişime kapalıdır.
(Türcan, 2002)	Bu tezde, Hattâbî ve İbn Hacer'in Buhârî metinlerine yaklaşımları konu edilmiş ve her ikisinin, rivayet metinlerine bakış açıları tespit edilmeye çalışılmıştır. Tez, YÖK veri tabanı üzerinde erişime kapalıdır.
(Köktaş, 1999)	Bu tezde, ilk olarak metin tahlili üzerinde durulmuş ardından metin tahlili açısından farklı mezheplere sahip iki şarih, aynı eser üzerine yaptıkları iki şerh, <i>Fethu'l-Bari</i> ve <i>Umdetu'l-Karî</i> nin mukayesesi yapılmaya çalışılmıştır.
(Seyhan, 1995)	Bu tezde, İbn Hacer el-Askalani'nin hayatına dair bilgi verildikten sonra onun en önemli eseri olan " <i>Fethu'l-Bârî</i> "yi yazarken tercih ettiği metot konu edinilmiştir. Tez, YÖK veri tabanı üzerinde erişime kapalıdır.

Temel İslam Bilimleri Anabilim Dalı İslam Hukuku Alanında Yapılan Tezler

(Yaseen, 2022)	Bu tezde, İbn Hacer'in " <i>Bulûgu'l-merâmmindilleti'l-ahkâm</i> " adlı kitabının ibadetler kısmında yer alan, usûlcülerde işaret ve imâ'nın delil sayılması ve bunların fikhî uygulamaları konusundaki amaçları açıklanmaya çalışılmıştır. Tezin dili Arapçadır.
(Özgüç, 2021)	Bu tezde, İbn Hacer'in " <i>Fethu'l-Bârî fî Şerhi Sahîhi'l-Buhârî</i> " adlı hacimli eseri incelenmiş ardından İbn Hacer el-Askâlânî'ninnâsih ve mensûh metodu, - usûlcülerin bakış açısı ile kıyaslanarak anlaşılmasına çalışılmıştır.

Temel İslam Bilimleri Anabilim Dalı İslam Araştırmaları Bilim Dalında Yapılan Tezler

(Abdulateef, 2022)	Bu tezde, Muhammed El-Mudurni'nin, İbn Hacer'in eseri <i>Nüzhetü'n-Nazar</i> 'ın üzerine yazdığı haşiyesinin tahkik ve değerlendirmesi yapılmaya çalışılmıştır. Tezin dili Arapçadır.
--------------------	---

İlahiyat Anabilim Dalı Hadis Alanında Yapılan Tezler	
(Al-Bakrı, 2007)	Bu tezde, Hafız ibn-i Hacer'in (<i>el-İsabe fi Temyiz el-Sahabe</i>) kitabında, İbni el-Esir'in (<i>Üsdulgabe</i>) isimli kitabından yapmış olduğu düzeltmeler ele alınmış ve bazı sahabilerin, sahabiliğini ispat konusu çalışılmıştır. Tezin dili Arapçadır.
(Turhan, 2006)	Bu tezde, İbn Hacer'in hayatı, hadis ilminde tahrir ve turuk kavramları, bu alanda yazılan bazı eserler ve İbn Hacer'in " İmamet Kureyş'tendir" hadisinin bütün varyantlarını topladığı " <i>Lezzetü'l-Aysbi Cem'i turuki "el-Eimmetümin Kureyş"</i> " adlı risalesi konu edilmiştir.
Tarih Anabilim Dalında Yapılan Tezler	
(Yüksel, 2001)	Bu tezde, el- Makrîzî'nin " <i>Kitâb es-Sulûk</i> " ve İbn Hacer'in " <i>İnbâ' el-Gumr</i> " adlı eserlerindeki Timur ile ilgili olan kayıtlar Türkçeye tercüme edilmiş ardından çağdaşı olan Arap tarihçilerine göre Timur'un tasviri oluşturulmuştur.

Danışmanlar ve Çalıştırdıkları Tez Sayısının Tablosu

Aşağıdaki tabloda da belirtildiği üzere; Abdullah Aydın'ın dışında ismi geçen tüm akademisyenler İbn Hacer ve eserleri üzerine bir lisansüstü tez çalışmasına danışmanlık etmiştir. Ulaşılan ilk sonuç; danışmanlık eden akademisyenlerin, öğrencilerine İbn Hacer'i ve eserlerini çalıştırmayı bir defadan fazla tercih etmemiş olmalarıdır. İbn Hacer'in eserlerinin kapsamlı muhtevası, çalışmanın yabancı dil bilgisi gerektiriyor olması gibi ihtimaller akla gelse de bu durumun sebepleri araştırılmaya muhtaçtır.

Tez danışmanları içerisinde Prof. Dr. Abdullah Aydın'ın 2007 ve 2014'te sahabe bilgisi üzerine danışmanlık ettiği 2 lisansüstü araştırmada İbn Hacer'in hayatı ve *el-İsabe* adlı eserine dair, 2017 yılında İbn Hacer'in eserlerinden *Nuhbetü'l-Fiker*'in şerhi üzerine danışmanlık ettiği araştırmada sözü geçen esere dair bilgi külliyyatının oluşmasına en fazla tez sayısı ile katkıda bulunan isim olsa da bu üç çalışmanın konusu doğrudan İbn Hacer ile alakalı olmayıp, İbn Hacer ve eserleri ile dolaylı olarak ilişkili çalışmalardır.

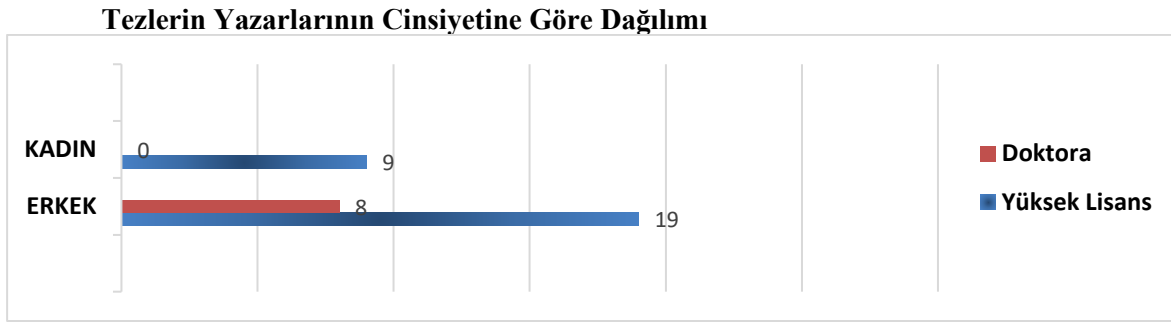
Tablo 4: Danışmanlar ve Çalıştırdıkları Tez Sayıları

Danışman	Sayı	Danışman	Sayı
Zişan Türcan	1	Ramazan Ayvalli	1
KhaledDershwi	1	İsmail Lütfi Çakan	1
Hayati Yılmaz	1	Adil Yavuz	1
Cemal Abdullah Aydın	1	Abdulkadir Evgin	1
Ahmet Hamdi Furat	1	Mehmet Eren	1
Fahri Hoşab	1	M. Emin Özafşar	1
Abdullah Karahan	1	Yaser A. Al-Shamali	1
Fikret Özçelik	1	Raşit Küçük	1
Enbiya Yıldırım	1	M. Hayri Kırbaçoğlu	1
Kâmil Çakın	1	Ali Dere	1
Zekeriya Güler	1	İsmail Aka	1
Abdullah Ünalın	1	İbrahim Canan	1
Tevhit Bakan	1	Bilal Saklan	1
Ahmet Yücel	1	İbrahim Kutluay	1
Saffet Sancaklı	1	Nimetullah Akın	1
Muammer Bayraktutar	1	Hacı Musa Bağcı	1
Ahmet Tahir Dayhan	1	Abdullah Aydın	3

	Profesör	Doç. Dr.	Dr. Öğr. Üyesi
Doktora Tezi	6		2
Yüksek Lisans Tezi	15	11	2

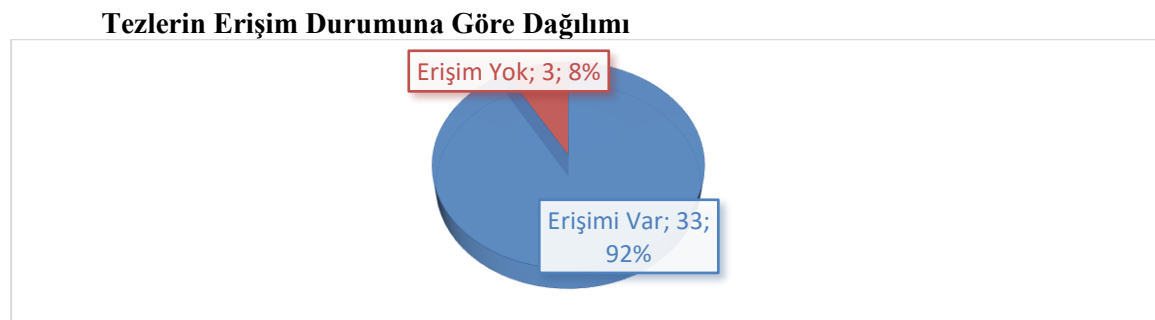
Grafik 5: Tezlerin Danışman Ünvanlarına Göre Dağılımı

İbn Hacer ve eserlerine dair tezler; %58'i profesör, %31'i doçent ve %11'i doktor öğretim üyesi ünvanına sahip akademisyenler danışmanlığında tamamlanmıştır. Danışmanların yarısından fazlası profesör ünvanına sahiptir ve yapılan 8 doktora tezinin 6'sı Profesör hocalar danışmanlığında tamamlanmıştır. Diğer 2'sine Dr. Öğr. Üyesi ünvanına sahip hocalar danışmanlık etmiştir. Burada yapılan tasnifte; 2018 öncesinde "yardımcı doçent" ünvanıyla danışmanlık eden akademisyenler, yeni uygulamaya bağlı kalınarak "Dr. Öğr. Üyesi" ünvanı içinde değerlendirilmiştir.

Grafik 6: Tezlerinin Yazarlarının Cinsiyetlerine Göre Dağılımı

Tez çalışmalarında, bazı alan ve konular üzerinde belli cinsiyetlerin daha fazla yoğunlaştığı görülmektedir. Bu, alanın çekiciliği, zorluğu, güncelliği, cinsiyetlere göre popülerliği gibi faktörleri anlamak için dikkat çekilmesi gereken bir husustur. (Kavakcı&Yardımcıoğlu, 2018, s. 324). İbn Hacer üzerine yazılan tezlerde, erkek araştırmacı sayısının daha çok olduğu tespit edilmiştir.

Grafik 7: Tezlerinin Erişim Durumuna Göre Dağılımı

İbn Hacer üzerine yapılan tezlerden, 28 yüksek lisans ile 7 doktora tezinin Ulusal Tez Merkezi veri tabanında paylaşımına izin verilmiştir. 2 yüksek lisans ve 1 doktora olmak üzere 3 tez erişime kısıtlıdır. 2 yüksek lisans tezi Türcan'ın, "*Hattabi ve İbn Hacer'in Buhari Metinlerine Yaklaşımları*" ile Seyhan'ın, "*İbn Hacer el-Askalani ve Fethu'l-Bari'deki Metodu*" iken, Bilen'in, "*İbn Hacer'in Buhari'ye Yöneltilen İtirazlara Verdiği Cevaplar*" erişimi olmayan doktora tezidir.

İbn Hacer'in Eserlerini Konu Edinmelerine Göre Tezlerin Dağılımı

Bu kısımda, Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisine M. Yaşar Kandemir tarafından yazılan “İbn Hacer el-Askalâni” maddesinde, İbn Hacer'in hayatı ile ilişkili maddeler bölümünde yer verilen eserleri ve bunlara ilaveten tezlere konu olan eserleri; İbn Hacer'in en meşhur eserleri olarak kabul edilmiş ve ayrıca tasnife tabi tutulmuştur. Bahsi geçen eserler: *Fethu'l-Bârî* (ve onun müstakil mukaddimesi: *Hedyü's-Sâri*), *Bulûgu'l-Merâm*, *Nuhbetü'l-Fiker/Nüzhetü'n-Nazar*, *el-İsâbe*, *el-Cem' beyne's-Sahîhayn*, *ed-Dürerü'l-Kâmine*, *İnbâ' el-Gumr*, *Lezzetü'l-Aysbi Cem'i turuki "el-Eimmetümin Kureyş"*, *Tabakatü'l-Müdellesin*, *el-Vukûf*, *Münebbihatu İbn Hacer* ve *Takrîbü't-Tehzîb*'dir. Bu eserler içerisinde; özellikle halkın içindeki muhaddisleri tanıtmaya önem kazanan (Güler, 2020, s. 15), 8./14. yüzyılın -çoğunluğu hadis alimi olan- meşhur kişilerine yönelik biyografik eseri; *ed-Dürerü'l-kâmine*'yi ve *Şahîhayn*'daki hadisleri konularına göre bir araya getirdiği eseri; *el-Cem' beyne's-Sahîhayn*'ı (Kandemir, 1993, s. 282-283) konu edinmiş herhangi bir tezin bilgisi Ulusal Tez Merkezi veri tabanında bulunmamaktadır.

Tablo 3: İbn Hacer'in Eserlerini Konu Edinen Tezler

Fethu'l-Bârî Eserini Konu Edinen Tezler		
Yazar	Tez Adı	Tez Türü
(Güldal, 2022)	Hadis Şerhçiliğinde Sosyokültürel Yapıya İlişkin Bilgilerin Hadisin Anlaşılmasına Etkisi - <i>Fethu'l-Bârî</i> Bağlamında-	Yüksek Lisans
(Özgüç, 2021)	İbn Hacer El-Askalâni'nin <i>Fethu'l-Bârî</i> Adlı Eserinde Nâsîh ve Mensûh Metodu	Yüksek Lisans
(İbrahim, 2020)	İbn Hacer'in <i>Fethu'l-Bârî</i> 'de Hanefilere Yaklaşımı	Yüksek Lisans
(Salakhıtdinov, 2020)	Bir Hadis Terimi Olarak İhtisar Sahîh-İ Buhârî <i>Kitâbu's-Salât</i> Örneği	Yüksek Lisans
(Koç, 2019)	İbn Hacer'de Tasarruf Kavramı (Râvî, Musannif ve Müstensih)	Yüksek Lisans
(Yılmaz, 2013)	<i>Fethu'l-Bârî</i> 'de İhtilâflı Hadislerin Değerlendirilmesi	Yüksek Lisans
(Köktaş, 1999)	Metin Tahlili Açısından <i>Fethu'l-Bârî</i> ve <i>Umdetu'l-Kârî</i> 'nin Mukayesesi	Yüksek Lisans
(Seyhan, 1995)	İbn Hacer El-Askalani ve <i>Fethu'l-Bârî</i> 'deki Metodu	Yüksek Lisans
Bûlûgu'l-Merâm Eserini Konu Edinen Tezler		
Yazar	Tez Adı	Tez Türü
(Yaseen, 2022)	Usûlcülerde İşaret ve İmânın Delil Sayılması ve Bunların Fıkîhî Uygulamaları – <i>Bulûgu'l-Merâm</i> Örneği	Yüksek Lisans
(Alwalı, 2018)	el-Haydırî'nin (894/1489) ' <i>Kitâbü'l-Ğarâmbi Edilleti'l-Ahkâm</i> ' Adlı Yazma Eserinin Edisyon Kritiği ve İbn Hacer'in ' <i>Bûlûgu'l-Merâmın Edilleti'l-Ahkâm</i> 'ı İle Mukâyesesi	Doktora
Nuhbetü'l-fiker veya Nüzhetü'n-nazar Eserlerini Konu Edinen Tezler		
Yazar	Tez Adı	Tez Türü
(Abdulateef, 2022)	'Muhammed El-Mudurni'nin Nüzhetü'n-Nazar Haşiyesi'nin Tahkik ve Değerlendirmesi (Başlangıç-Sahih Hadis Arası)	Yüksek Lisans
(Özdemir, 2021)	Zafer Ahmed et-Tehânevî'nin <i>Kavâid fi Ulûmi'l-Hadis</i> Adlı Eserinin Değerlendirilmesi	Yüksek Lisans
(Almajd, 2021)	Hadis usûlünde İbnü's-Salâh ve İbn Hacer Mukayesesi	Doktora
(Hasan, 2019)	Molla Halil Es-sîrdî'nin ' <i>Usulü Hadisi'l-Ezher Min Muhtasar ve Şerhihi Li-ibn Hacer</i> ' İsimli Eserinin Tahkiki ve Metodu	Yüksek Lisans
(Aysan, 2019)	Mehmed et-Trabzonî'nin ' <i>Risâle fi Fenni Usûli'l-Hadis: Hâşiyeye Alâ Nüzheti'n-Nazar Fi Tavdihî Nuhbeti'l-Fiker</i> ' Adlı Eseri ve Hadis Usûlüne Katkısı	Yüksek Lisans

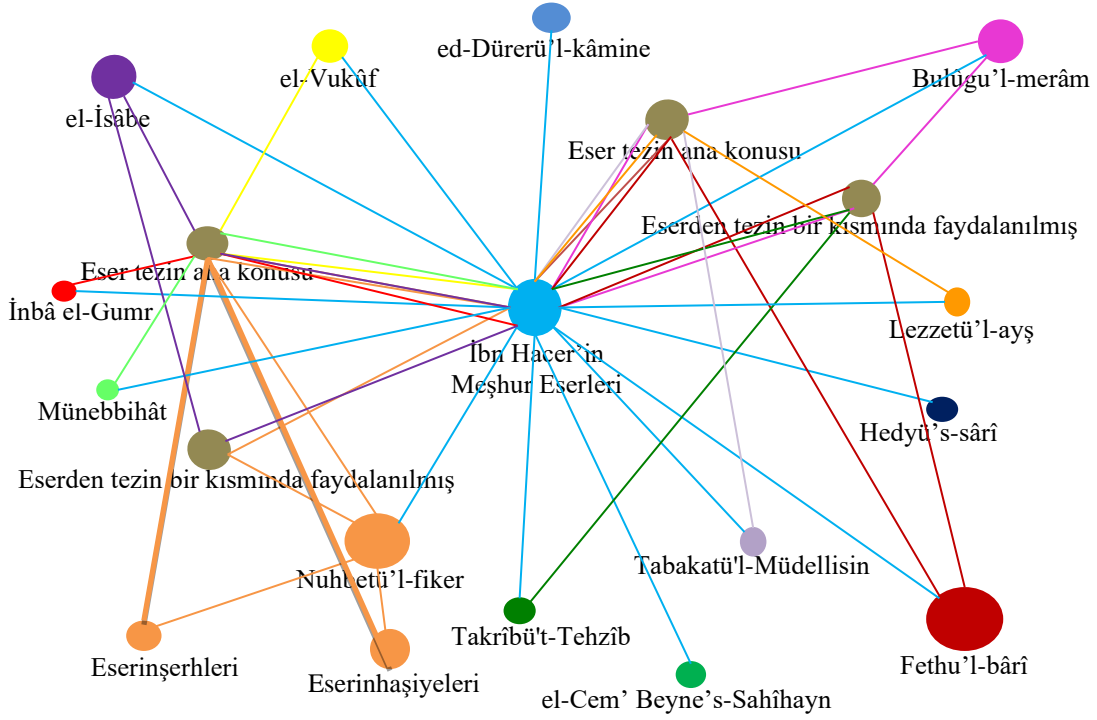
(Güller, 2018)	İbn Kutluboğa'nın <i>Nüzhetü'n-Nazar</i> Hâşiyesinde Yönelttiği Tenkidler	İbn Hacer'e	Yüksek Lisans
(Sarı, 2017)	İsmail Hakkı Bursevî'nin <i>Şerhu Nuhbeti'l-Fiker</i> Adlı Eserinin Tahkik ve Tahlili	Adlı Eserinin	Doktora
(Gökçe, 2016)	<i>Nuhbetü'l-Fiker</i> ve <i>Nüzhetü'n-Nazar</i> Özelinde İbn Hacer'in Hadis Usulü Alanında Yaptığı Çalışmaların Değerlendirilmesi	İbn Hacer'in Hadis	Yüksek Lisans
(Ş. Öztürk, 2007)	İbn Hacer el-Askalânî'nin (v.852/1449) Hadis Usûlcülüğü	Hadis Usûlcülüğü	Yüksek Lisans
(V. Hasanova, 2007)	'Yusuf Ziyaeddin Ezheri ve Bulgaristan'da Hadis Eğitimi (1920-1950)'	Hadis Eğitimi (1920-	Yüksek Lisans

***el-İsâbe* Eserini Konu Edinen Tezler**

Yazar	Tez Adı	Tez Türü
(Yazıcı, 2014)	Sahâbe Bilgisinin Tespiti	Doktora
(Al-Bakrı, 2007)	Hafız İbni Hacer'in (<i>el-İsâbe</i>) İsimli Kitabında, İbni el-Esir'in (<i>Üsdülgabe</i>)sine Düzeltmeleri	Yüksek Lisans
(Bakırcıoğlu, 2007)	İbn Sa'd'ın <i>et-Tabakatü'l-Kübra</i> 'sında Sahâbe Bilgisi	Yüksek Lisans

Diğer Eserlerini Konu Edinen Tezler

Eser Adı	Tez Adı	Tez Türü
<i>İnbâ'el-Gumr</i> (Yüksel, 2001)	El-Makrizi (<i>Kitab es-Sulûk</i>) ve İbn Hacer (<i>İnbâ'el-Gumr</i>)'de Timur ile İlgili Kayıtlar ve Çağdaş Arap Tarihçilerine Göre Timur Tasviri	Yüksek Lisans
<i>Lezzetü'l-Ayş</i> (Turhan, 2006)	İbn Hacer ve “ <i>Lezzetü'l-Ayş Bi Cem'i Turuki Hadisi el-Eimmetü Min Kureyş</i> ” Adlı Eseri	Yüksek Lisans
<i>Tabakatü'l-Müdellesin</i> (Ulusoy, 2008)	Hadis Rivayetinde Tedlis Uygulaması ve İbn Hacer'in “ <i>Tabakatü'l-Müdellesin</i> ” Adlı Eseri	Yüksek Lisans
<i>Takrîbü't-Tehzîb</i> (Kanoğlu, 2022)	Rivâyet Asrında Ravi Kimlik Bilgisi: <i>Kütüb-İ Sitte</i> Örneği	Yüksek Lisans
<i>el-Vukûf</i> (Uysal, 2011)	İbn Hacer ve “ <i>el-Vukûf AlâMâ Fî Sahihi Müslim Mine'l-Mevkûf</i> ” Adlı Eserindeki Rivayetlerin Değerlendirilmesi	Yüksek Lisans
<i>Münebbihât</i> (Turan, 2017)	İbn Hacer el-Askalânî'ye Nispet Edilen <i>Münebbihât</i> Adlı Eserdeki Merfu Hadislerin Değerlendirilmesi	Yüksek Lisans

GRAFIK 4: İBN HACER'İN ESERLERİ VE LİSANSUSLU TEZLERE İNİŞKİ AĞI GRAFIĞI

Tezlerin Başlıklara İlişkin Kelime Bulutu

Tezlerin başlıkları ve anahtar kelimeleri; İbn Hacer, *Fethu'l-bârî*, Hadis, *Nuhbetü'l-fiker*, Şerh, Hadis Usulü kelimeleri çoğunlukta olacak şekildedir. Kelime bulutları, tezlerde yoğunlaşan konular hakkında bilgi sunmaktadır burada ele alınan tezlerin; başlıklarında ve anahtar kelimelerinde, İbn Hacer'in ve eserlerinin adları dışında yer verilen kavramlardan yola çıkılarak ortak olmayan kavram sayısının çok daha fazla olduğu tespit edilmiştir.. Bu durumun bir sebebi olarak tezlerin, konu olarak birbirini tamamlayıcı ve birbirinin devamı niteliğinde olmaması veya İbn Hacer'in ve eserlerinin çok yönlü çalışılabilecek bir malzemeye sahip olması düşünülebilir.

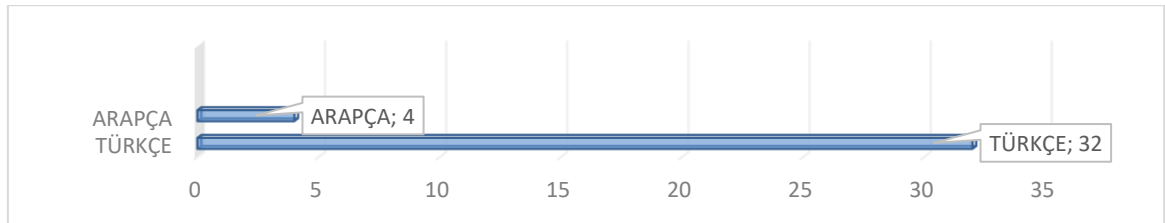
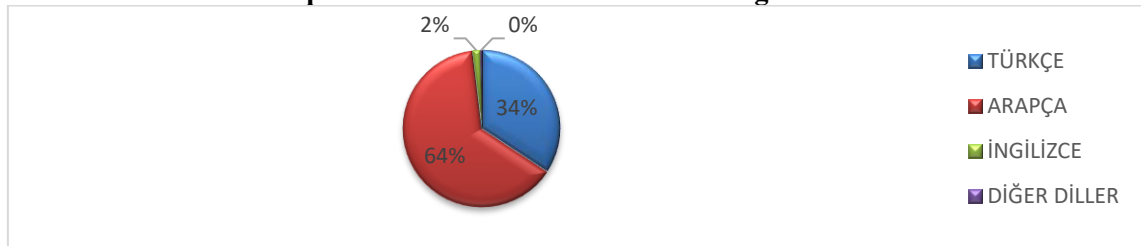
Tezlerin Sayfa Sayılarının Dağılımı**Tablo 5:** Tezlerin Türlerine Göre Sayfa Sayıları

Sayfa Sayısı	Yüksek Lisans	Doktora	Toplam
0-100	4 (%14)	-	4
101-200	18 (%64)	-	18
201-300	5 (%17)	2 (%25)	7
301-400	1 (%3)	2 (%25)	3
401-500	-	2 (%25)	2
800-1000	-	1 (%12)	1
1000 +	-	1 (%12)	1
TOPLAM	28	8	36

Tablo 5 incelendiğinde, yüksek lisans tezlerinin %64'ünün 101-200 sayfa aralığında olduğu, doktora tezlerinin ise bir tanesinin (Mohammed H. K. Alwalı, 2018) 1000 sayfadan fazla, diğerlerinin en az 200 sayfa olmak üzere 201-1100 aralığında olduğu anlaşılmaktadır.

Tezlerin Yazı Dillerine Göre Dağılımı

Ulusal Tez Merkezindeki 36 tezin, 4 tanesi (%11) Arapça, 32 tanesi (%89) Türkçe dilinde hazırlanmıştır. 2022 yılında Karabük Üniversitesinde, Waleed Taha Yaseen “*Usûlcülerde İşaret ve İmâ'nın Delil Sayılması ve Bunların Fikhî Uygulamaları – Bulûgu'l-merâm Örneği*” başlıklı yüksek lisans tezini, yine aynı yıl İstanbul Üniversitesinde, MohammedAbdulateef “*Muhammed El-Mudurni'ninNüzhetu'n-Nazar Haşiyesi'nin Tahkik ve Değerlendirmesi (Başlangıç-Sahih Hadis Arası)*” başlıklı yüksek lisans tezini, 2019 yılında Siirt Üniversitesinde, Jadalla Hasan “*Molla Halil Es-si'irdi'nin 'Usulü Hadisi'l-Ezher Min Muhtasar ve ŞerhihiLi-ibn Hacer' İsimli Eserinin Tahkiki ve Metodu*” başlıklı yüksek lisans tezini ve 2007 yılında Ürdün Üniversitesi Yurtdışı Enstitüsünde,Hamzeh Al-Bakrı “*Hafız İbni Hacer'in (el-İsâbe) İsimli Kitabında, İbni el-Esir'in (Üsdülgabe)sine Düzeltmeleri*” başlıklı yüksek lisans tezini Arapça olarak, Temel İslam Bilimleri Anabilim Dalı bünyesinde yazmıştır. Yabancı dilde yazılan tezlerin sayısının günümüze yakın tarihlerde yoğunlaşmasında; son yıllarda Erasmus gibi yurtdışı programlarıyla ülkemizde lisansüstü alanda eğitim gören yabancı öğrenci sayısının artmasının etkili olduğu söylenebilir.

Grafik 8: Tezlerde Kullanılan Dil Türü Dağılımı**Tezlerin Atıf Yaptıkları Eserlerin Dillerine Göre Dağılımı****Grafik 9:** Tezlerde Atıf Yapılan Eserlerin Dilleri

Ulusal Tez Merkezinde erişime açık olan 33 tezin atıfları incelendiğinde, tüm tezlerde atıf yapılan kaynakların %64'ünün Arapça, %34'ünün Türkçe ve %2'sinin (İngilizce ağırlıklı olmak üzere) diğer dillerde yazıldığı bilgisine ulaşılmıştır. Faydalanılan Arapça kaynak sayısının, Türkçeden fazla olmasındaki en önemli sebep: İbn Hacer'in tüm eserlerinin yazım dilinin ve eserleri üzerine yapılan çalışmaların büyük çoğunluğunun Arapça olmasıdır. Tezlerde atıf yapılan Arapça kitap ve dergi sayısı % 68, Türkçe kitap ve dergi sayısı ise %32'dir. Yabancı kaynakların dağılımı her tez için ayrı ayrı ele alındığında:

- ❖ Fatime Güldal tezde; 32 Türkçe, 1 İngilizce, 1 Japonca ve 19 Arapça kaynağa atıfta bulunmuştur.
- ❖ Waleed Taha Yaseen tarafından yazılan tezin kaynaklarının tamamı Arapça eserlerdir.
- ❖ Ali Can Kanoğlu tezinde; 36 Türkçe, 11 İngilizce ve 64 Arapça kaynağa atıfta bulunmuştur.
- ❖ Muhammed M. Abdulateef tarafından yazılan tezin kaynaklarının tamamı Arapça eserlerdir.
- ❖ Abdurrahman Özgüç: 16 Türkçe ve 53 Arapça;
- ❖ MhdSaeedAlmajd: 7 Türkçe, 1 İngilizce, 150 Arapça;
- ❖ Sevban Özdemir: 112 Türkçe, 51 Arapça;
- ❖ Tahir Keskin: 22 Türkçe, 155 Arapça;
- ❖ Hesham Halim Ahmed Ibrahim: 4 Türkçe, 151 Arapça;
- ❖ Sevda Sarıkaya: 61 Türkçe, 130 Arapça;
- ❖ FakhreddinSalakhıtdınov: 44 Türkçe, 61 Arapça;
- ❖ Jadalla Hasan: 1 Türkçe, 39 Arapça;
- ❖ Mehmet Ali Aysan: 100 Türkçe, 2 İngilizce, 3 Arapça;
- ❖ İsmail Koç: 14 Türkçe, 36 Arapça;
- ❖ Tahsin Kazan: 75 Türkçe, 2 İngilizce, 375 Arapça;
- ❖ Muhammed Emin Güller: 89 Türkçe ve 60 Arapça kaynağa atıfta bulunmuştur.
- ❖ Mohammed H. K. Alwali, tarafından yazılan tezin kaynaklarının tamamı Arapça eserlerdir.
- ❖ Mehmet Turan: 11 Türkçe, 131 Arapça;
- ❖ Necmi Sarı: 335 Türkçe, 2 İngilizce, 2 Almanca, 413 Arapça;
- ❖ İbrahim Gökçe: 11 Türkçe, 46 Arapça;
- ❖ Kübra Yaşar: 32 Türkçe, 4 İngilizce, 2 Fransızca, 74 Arapça;
- ❖ Mahmut Yazıcı: 99 Türkçe, 1 İngilizce, 227 Arapça;
- ❖ Fethullah Yılmaz: 95 Türkçe, 3 İngilizce, 145 Arapça;
- ❖ Nagihan Yanar: 19 Türkçe, 1 Almanca, 1 İngilizce, 58 Arapça;
- ❖ Şeyda Bertan Uysal: 25 Türkçe, 2 İngilizce, 56 Arapça;
- ❖ Ömer Mehmet Ulusoy: 35 Türkçe, 1 İngilizce, 25 Arapça;
- ❖ Betül Şimşek Öztürk: 14 Türkçe, 53 Arapça;
- ❖ Mehmet Zeki Bakırcıoğlu: 7 Türkçe, 29 Arapça;
- ❖ Selime VeyselHasanova: 51 Türkçe, 7 Bulgarca;
- ❖ Hamzah M. Al-bakri, tarafından yazılan tezin kaynaklarının tamamı Arapça eserlerdir.
- ❖ Halil İbrahim Turhan: 30 Türkçe, 1 İngilizce, 71 Arapça;
- ❖ Musa Şamil Yüksel: 30 Türkçe, 2 Almanca, 9 İngilizce, 19 Arapça;
- ❖ Yavuz Köktaş: 121 Türkçe, 29 İngilizce ve 168 Arapça kaynağa atıfta bulunmuştur.

Sonuç

Hadis ilminin gelişmesi, disiplinler arası çalışılması noktasında çaba harcayan, pek çok talebe yetiştiren ve çok yönlü bir Memlük alimi olan İbn Hacer el-Askalânî'yle ilgili ülkemizde tamamlanan lisansüstü tezleri kapsayan bu araştırma sonucunda: İbn Hacer üzerine 36 lisansüstü tezin tamamlandığı ve bunlardan 28 tanesinin yüksek lisans, 8 tanesinin doktora tezi olduğu tespit edilmiştir. Bu tezlerin %83'ü; Temel İslam Bilimleri Anabilim Dalı Hadis alanına aittir. İbn Hacer'in eserleri, ilk kez 1995 gibi geç bir tarihte lisansüstü alanda çalışılmaya başlanmıştır ancak İbn Hacer ve eserleri buna rağmen, hak ettiği ilgiyi 2013 ve sonrasında her yıl tezlere konu olarak görmeye başlamıştır. Yine de ülkemizde hem yüksek lisans hem de doktora tezinde İbn Hacer'i veya eserlerini konu edinen bir akademisyen bulunmamaktadır. Onun özellikle hadis ilmine dair yazdığı başta "*Fethu'l-bârî*"si olmak üzere, pek çok meşhur eseriyle bir araştırmacıya tez konusu olarak sunduğu nice malzemeye rağmen bu şekilde karşımıza çıkması ilginçtir. Eserlerinden en çok "*Fethu'l-bârî*", "*Bulugu'l-merâm*", "*Nuhbetü'l-fiker*" ve "*el-İsâbe*" lisansüstü tezlere konu olarak çalışılmıştır. *Fethu'l-bârî*, en fazla konu edilen eseri olmakla beraber, *Nuhbetü'l-fiker*; üzerine şerh ve haşiye yazılan ve şerh ve haşiyeleri ile çalışılantek eseridir.

İbn Hacer ticaret ile meşgul olan köklü bir aileden gelmesine rağmen, İslam hukuku kapsamında yazdığı ibadet, hukuk ve muâmelâta dair 1356 sahih hadisi bir araya getirdiği kitabı *Bulûgü'l-meram* ve kendisine sorulan 300 soruyla ilgili olarak verdiği fetvaların bir araya getirildiği kitabı '*Acebü'd-dehr fi fetâvâşehr*' gibi eserleri üzerine yapılan tez sayısı ya çok azdır ya da yoktur. Bu bağlamda söz konusu eserlerinin incelenmesi, Memlük coğrafyasında hem tüccar hem alim olan İbn Hacer'in İslam iktisadına dair görüşlerini ortaya çıkaracaktır. İbn Hacer'in eserlerinin tarihe kaynaklık eden yönünün tek bir tezde ele alınması da şaşırtıcıdır. Memlükler gibi güçlü bir devletin döneminde yaşadığından, eserleri ve fikir dünyası, döneminin siyasi ve kültürel tarihine kaynak olarak araştırılmaya muhtaçtır. 9. yüzyıl İslam edebiyatının örneklerinden olan derleme gazellere, mersiyelere yer verdiği divanları ile şahsına münhasır eserlerin sahibi olan İbn Hacer'in edebi yönü ve edebiyata katkısı da ülkemizde henüz tez konusu olarak araştırılmamıştır. Farklı ilim dallarıyla ilgilenen İbn Hacer'in edebi yönünün, hadisçi yönüne etkisi gibi interdisipliner alanda İbn Hacer'i tanıtan eserlerin ve araştırmaların eksikliği de bu araştırmayla fark edilmiştir.

Beyan ve Açıklamalar (DisclosureStatements)

1. Araştırmacıların katkı oranı beyanı / Contribution rate statement of researchers:

1. Yazar/First author%55

2. Yazar/Second author%45

2. Yazarlar tarafından herhangi bir çıkar çatışması beyan edilmemiştir (No potential conflict of interest was reported by the authors).

Kaynakça

- Abdulateef, M.M. (2022). *Muhammed el-Mudurni'nin Nüzhetü'n-Nazar haşiyesi'nin tahkik ve değerlendirmesi (başlangıç-sahih hadis arası)*. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Al, U. & Coştur, R. (2007). Türk psikoloji dergisi'nin bibliyometrik profili. *Türk Kütüphaneciliği Dergisi* 21(2), 142-163.
- Albayrak, A. & Tüzünkan, D. (2020). Kırsal turizm ve türlerine yönelik hazırlanan lisansüstü tezlerin bibliyometrik analizi. *Turkish Studies* 15(1), 845-859. <http://dx.doi.org/10.29228/TurkishStudies.40613>
- Alp, G. & Çevik Ünlü, B. (2019). Turizm ve suç ilişkisinin bibliyometrik haritalama ile incelenmesi. *Ömer Halisdemir Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 12(2), 213-228. <http://dx.doi.org/10.25287/ohuibf.428092>
- Al-Bakrı, H.S. (2007). *Hafız İbni Hacer'in (el-İsâbe) isimli kitabında, İbni el-Esir'in "Üsdülğabe" sine düzeltmeleri*. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Ürdün Üniversitesi Yurtdışı Enstitüsü.
- Almajd, M.S. (2021). *Hadis usûlünde İbnü's-Salâh ve İbn Hacer mukayesesi*. [Yayımlanmamış Doktora Tezi]. Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Alwalı, M.H.K. (2018). *El-Haydırî'nin (894/1489) "Kitâbü'l-Ğarâmbi Edilleti'l-Ahkâm" adlı yazma eserinin edisyon kritiği ve İbn Hacer'in "Bulûğu'l-Merâmmin Edilleti'l-Ahkâm"ı ile mukâyesesi*. [Yayımlanmamış Doktora Tezi]. Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Ayaz, F.Y. (2020). *Memlükler'de tarih ve tarihçiler*. Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- Aylan, F.K. (2021). Macera turizminin görsel haritalama tekniğiyle bibliyometrik analizi: web of science veri tabanı incelemesi. *Seyahat ve Otel İşletmeciliği Dergisi*, 18(3), 496-517. <http://dx.doi.org/10.24010/soid.876074>
- Aydın, F & Aydın A. (2021). Yemen'den Hind'e İbn Hacer'in izleri: Bulûğu'l-Merâm üzerine bir inceleme. Yalçın, M.F. & Engin S. (Ed.). *İslam ilim geleneğinde İbn Hacer el-Askalânî* (ss. 261-307). Siyer Yayınları
- Aykanat, Z. & Yıldız, T. (2016). İşletme ve yönetim alanındaki "stratejik yönetim" kavramının evrimsel gelişiminin bilimsel haritalama yöntemiyle incelemesi. *Eurasian Business & Economics Journal*, 1(2), 120-130.
- Aysan, M.A. (2019). *Mehmed Et-Trabzonî'nin er-Risâle fi Fenni Usûli'l-Hadîs: Hâşiyelâ Nüzheti'n-Nazar fi Tavdihî Nuhbeti'l-Fiker adlı eseri ve hadis usûlüne katkısı*. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Bayburt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Bakırcıoğlu, M.Z. (2001). *İbn-i Sâ'd'ın et-Tabakâtü'l-Kübrâ'sında sahabe bilgisi*. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Berkman, A.Ü. (1987). Amme idaresi dergisi'nde yayınlanan makaleler ve Türk yönetim bilimi. *Amme İdaresi Dergisi*, 20(4). 19-42.
- Bertan Uysal, Ş. (2011). *İbn Hacer ve "el-Vukûfalâmâ fi Sahîhi Müslim mine" L-Mevkûf" adlı eserindeki rivayetlerin değerlendirilmesi*. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

- Bilen, M.(1996). *T.C Diyanet İşleri Başkanlığı'na bağlı camilerde görev yapan imamların hadis bilgilerinin mahiyeti üzerine tecrübi bir araştırma "Ankara, Şırnak örnekleme"*. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Bilen, M. (2004). *İbn Hacer'in Buhari'ye yöneltilen itirazlara verdiği cevaplar*. [Yayımlanmamış Doktora Tezi]. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Cevizkaya, G., İlsay, S. & Avcıkurt, C. (2014). Turizm alan yazınında engelliler ile ilgili çalışmaların bibliyometrik profili 2000-2013. *Gazi Üniversitesi Turizm Fakültesi Dergisi*, (2), 101-108.
- Çelik, A. (2021). Hadis usûlülminde bir dönüm noktası olarak İbn Hacer el-Askalânî. Yalçın M.F. & Engin S. (Ed.). *İslam ilim geleneğinde İbn Hacer el-Askalânî* (ss. 439-473). Siyer Yayınları.
- Çınar, B. (2019). *Uluslararası ticaret alanında yapılmış bilimsel yayınların sosyal ağ analizi ile değerlendirilmesi: bir bibliyometrik çalışma* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Alanya Alaaddin Keykubat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Çiçek, D. & Kozak, N. (2012). Anatolia: turizm araştırmaları dergisi'nde yayımlanan hakem denetimli makalelerin bibliyometrik profili. *Türk Kütüphaneciliği Dergisi* 26(4), 734-756.
- Demir Askeroğlu, E. (2018). Uluslararası Tojdac Dergisinin bibliyometrik analizi. *Turkish Online Journal of Design Art and Communication*, 8(2), 190-202.
- Demir, H. & Erigüç, G. (2018). Bibliyometrik bir analiz ile yönetim düşünce sisteminin incelenmesi. *İş ve İnsan Dergisi*, 5(2), 91-114. <http://dx.doi.org/10.18394/iid.395214>
- Engin, S. (2015). Hadis literatüründe hâşiyeler: Nuhbetü'l-fiker ve Nüzhetü'n-nazar üzerine yapılan hâşiyearchımları bibliyografyası. *Hadis ve Siyer Araştırmaları Dergisi*, 1(1) 76-98.
- Engin, S. (2022). *Şerh ve şârihinizini sürmek -hadis şerhlerinin hikayesi-*. İbn Haldun Üniversitesi Yayınları.
- Düşmezkalender, E. & Metin, M. (2019). Alternatif turizme yönelik bibliyometrik bir araştırma. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu Dergisi*, 22(2), 813-824.
- Gökçe, İ. (2016). *Nuhbetü'l-Fiker ve Nüzhetü'n-Nazar özelinde İbn Hacer'in hadis usulü alanında yaptığı çalışmaların değerlendirilmesi*. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Çanakkale 18 Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Güneş, A. (2021). Akademik dergilerde yayımlanan din eğitimi konulu makalelerin bibliyometrik analizi (1925-2020). *Türkiye Din Eğitimi Araştırmaları Dergisi*, 12(1), 199-223. <https://dx.doi.org/10.53112/tudear.980143>
- Güldal, F. (2022). *Hadis şerhçiliğinde sosyokültürel yapıya ilişkin bilgilerin hadisin anlaşılmasına etkisi -Fethu'l-bârî bağlamında-*. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Güler, H. (2020). Ed-dürerü'l-kâmine fi-â'yânimi'eti's-sâmine'ye göre basamakları çıkmak: Memlûk dönemi'nde sosyal hareketlilik. *Türk Dünyası Araştırmaları Dergisi*, 124(245), 343-360.
- Güller, M.E. (2018). *İbn Kutluboğa'nın Nüzhetü'n-Nazar Hâşiyesinde İbn Hacer'e yönelttiği tenkidler*. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Tokat Gazi Osman Paşa Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

- Hasan, J. (2019). *Molla Halil es-Si'irdî'nin "UsûlüHadîsi'l-Ezher mine'lMuhtasar ve Şerhihi li-İbn Hacer" isimli eserinin tahkiki ve metodu*. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Siirt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- İbrahim, H.A. (2020). *İbn Hacer'in Fethu'l-Bârî'dehanefilerenyaklaşımı*. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- İnceoğlu, Ç. (2014). Türkiye'de akademik sinema yazınının yılı üzerine (2002 – 2011): bibliyometrik bir analiz. *Selçuk İletişim Dergisi*, 8(3), 182-200.
- Kanat, C. (2019). Kârimi. TDV İslâm Ansiklopedisi, (c. 2, ss. 26-28). TDV Yayınları.
- Kandemir, M. Y. (1993). El-cem' beyne'ssahihayn. TDV İslâm Ansiklopedisi. (c. 7, ss. 282-283). TDV Yayınları.
- Kandemir, M. Y. (1999). İbn Hacer el-Askalânî. TDV İslâm Ansiklopedisi. (c. 19, ss. 514-531). TDV Yayınları.
- Kanoğlu, A.C. (2022). *Rivâyet asrında ravi kimlik bilgisi: Kütüb-İ Sitte örneği*. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Karagöz, B. & Şeref, İ. (2019). Değerler Eğitimi Dergisi'nin bibliyometrik profili (2009-2018). *Değerler Eğitimi Dergisi*, 17(37), 219-246. <https://dx.doi.org/10.34234/ded.507761>
- Karasözen B., Bayram, Ö. & Zan, B. (2009). 1997-2006 Türkiye bilim göstergeleri analizi. *Türk Kütüphaneciliği Dergisi*, 23(1), 4-21.
- Kavakcı, S. & Yardımcıoğlu F. (2018). Türkiye'de İbn Haldun üzerine yapılmış lisansüstü tezlerin bibliyometrik analizi. *Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 14(2), 317-341.
- Kazan, T. (2013). *Ebu-l-Muin en-Neseî'ye göre arş, kürsi ve levh-i mahfuz*. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kazan, T. (2018). *İbn Hacer el-Askalânî'nin (ö. 852/1448) hadis usûlündeki özgünlüğü*. [Yayımlanmamış Doktora Tezi]. İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Keskin, T. (2021). *İbn Hacer'in mestürrâvilerineZehebi'nin bakışı*. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Mardin Artuklu Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü.
- Kırdar, E. & Benli, A. (2020). Sosyal Güvenlik Dergisi'nde yayımlanan makalelerin bibliyometrik analizi. *Sosyal Güvenlik Dergisi*, 10(1), 197-216.
- Koç, A. vd. (2019). Marmara üniversitesi ilahiyat fakültesi dergisi üzerine bibliyometrik bir analiz. *Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 57(1), 1-24 <https://dx.doi.org/10.15370/maruifd.679169>
- Koç, İ. (2019). *İbn Hacer'de tasarruf kavramı (râvî, musannif ve müstensih)*. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. İstanbul 29 Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Köktaş, Y. (1996). *es-Sa'lebi'nin El-Keşfe'l Beyan isimli tefsirinde El-Hacc suresinin tahlil ve tahkiki*. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Köktaş, Y. (1999). *Metin tahlili açısından Fethu'l-Bârî ve Umdetu'l-Kârî'nin mukayesesi*. [Yayımlanmamış Doktora Tezi]. Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Oğuzbalaban, G. (2019). Termal turizm konulu lisansüstü tezlerin bibliyometrik analizi. *Türk Turizm Araştırmaları Dergisi*, 4(3), 1012-1027.

- Orhan, F., Kurutkan, M.N. & Kaygısız, P. (2017). Hasta güvenliği literatürünün bibliyometrik analizi: Türkçe tez ve makaleler örneği. *Sağlık Akademisyenleri Dergisi*, 4(4), 253-260. <http://dx.doi.org/10.5455/sad.13-1513948006>
- Özçoban, E. (2020). İnanç turizmi alanında yayımlanan yüksek lisans ve doktora tezlerinin bibliyometrik analizi (1998-2019), *TurkishStudies - Social*, 15(3), 1363-1375. <http://dx.doi.org/10.29228/TurkishStudies.41530>
- Özdemir, S. (2021). *Zafer Ahmed Et-Tehânevi'nin Kavâid Fî Ulûmi'l-Hadîs adlı eserinin değerlendirilmesi*. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Bursa Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Özgüç, A. (2021). *İbn Hacer el-Askalâni'nin Fethu'l-bârî adlı eserinde nâsîh ve mensûh metodu*. [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Öztürk, O. & Gürler, G. (Ed.). (2021). *Bir literatür incelemesi aracı olarak bibliyometrik analiz*. Nobel Akademik Yayıncılık.
- Öztürk, R. (2020). Niş pazarlama yaklaşımının bibliyometrik analiz ile incelenmesi. *İşletme Araştırmaları Dergisi*, 12(3), 2799-2810. <http://dx.doi.org/10.20491/isarder.2020.1009>
- Pelivan, M. (2019). Gazete haberlerini konu alan yüksek lisans tezlerine dair bibliyometrik bir analiz. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 19(4), 119-148. <http://dx.doi.org/10.18037/ausbd.668631>
- Polat, C., Sarı, T. & Sağlam, M. (2013). Atatürk üniversitesi güzel sanatlar fakültesi "sanat" dergisi'nin bibliyometrik analizi. *Sanat Dergisi*, (23), 9-25.
- Polat, Z.A., Saraçoğlu, A. ve Duman, H. (2019). Harita Dergisi'nin bibliyometrik analizi. *Harita Dergisi*, (161), 46-56.
- Pritchard, A. (1969). Statistical bibliography or bibliometrics? *Journal of Documentation*, 25(4), 348-349.
- Sağlam A. (2022). Memlük Türk devleti'ndesiyaş otoritenin meşruiyeti ve zihniyet temeli. Yalçın, M.F. & Aksu, İ. (Ed.). *İslam Düşünce Tarihinde Otorite Kavramı* (ss. 45-69). Nobel Akademik Yayıncılık.
- Sarı, N. (2010). *Hadislerde teşebbühyasağı*. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Sarı, N. (2017). *İsmail Hakkı Bursevî'nin Şerhu Nuhbeti'l-Fiker adlı eserinin tahkik ve tahlili*. [Yayımlanmamış Doktora Tezi]. Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Sarıkaya, S. (2020). *el-Kavlu'l-Müsedded bağlamında İbn Hacer'in müsned savunusu*. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Salakhıtdınov, F. (2020). *Bir hadis terimi olarak ihtisar Sahih-i Buhârî Kitâbu's-Salât örneği*. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. İstanbul 29 Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Seyhan, A.E. (1995). *İbn Hacer el-Askalâni ve Fethu'l-bârî'deki metodu*. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Şeker, M. & İkis, M. (2023). İlahiyat, işletme, eğitim bilimleri ve psikoloji alanında bağlanma, Tanrı ve din hakkında hazırlanan tezlerin bibliyometrik analizi. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 10(1), 17-34.
- Şimşek Öztürk, B. (2007). *İbn Hacer el-Askalâni'nin (v.852/1449) hadis usûlcülüğü*. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

- Taşkın, Z. & Çakmak, T. (2010). Başlangıcından bugüne Bilgi Dünyası Dergisi'nin bibliyometrik profili. *Bilgi Dünyası Dergisi*, 11(2), 332-348.
- Turan, M. (2017) Meşhur hadis âlimi İbn Hacer el-Askalânî'nin hayatı ve ilmi kişiliği, *Batman Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi Hakemli Dergisi*, 1(1), 21-29.
- Turan, M. (2017). *İbn Hacer el-Askalânî'ye nispet edilen Münebbihat adlı eserdeki merfu hadislerin değerlendirilmesi*. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Turhan, H.İ. (2006). *İbn Hacer ve "Lezzetü'l-ayşbicem'ituruki hadisi el-eimmetüminkureyş" adlı eseri*. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Türcan, Z. (2002). *Hattabi ve İbn Hacer'in Buhari metinlerine yaklaşımları*. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Ulu, S. & Akdağ, M. (2015). Dergilerde yayınlanan hakem denetimli makalelerin bibliyometrik profili: Selçuk iletişim örneği. *Selçuk İletişim Dergisi*, 9(1): 5-21. <http://dx.doi.org/10.18094/si.04052>
- Ulusoy, Ö.M. (2008). *Hadis rivayetinde tedlis uygulaması ve İbn Hacer'in "Tabakatü'l-Müdekkisin" adlı eseri*. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- VeysalHasanova, S. (2007). *Yusuf Ziyaeddin Ezheri ve Bulgaristan'da hadis eğitimi (1920-1950)*. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Yalnız Dilcen, H. & Kantek, F. (2020). Ebelik alanındaki yüksek lisans tezlerinin bibliyometrik analizi. *Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 9(4), 357-364. <http://dx.doi.org/10.37989/gumussagbil.540343>
- Yalçın, M.F. (2021). Ticaret ve ilim arasında İbn Hacer ailesi. Yalçın M.F. & Engin S. (Ed.). *İslam ilim geleneğinde İbn Hacer el-Askalânî*(ss. 11-51). Siyer Yayınları
- Yalçın, H. (2010). Millî Folklor Dergisi'nin bibliyometrik profili (2007-2009). *Millî Folklor Dergisi*, (85), 205-211.
- Yanar, N. (2013). *İbnü's-Salâh'ın sahih hadis ile ilgili görüşlerine yöneltileten tenkitler (İrâkî ve İbn Hacer özelinde)*. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Yaseen, W.T. (2022) *Usûlcülerdeişaret ve imâ'nundelil sayılması ve bunların fikhî uygulamaları – Bulûgu'l-Merâmörneği*. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Karabük Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü.
- Yaşar, K. (2016). *Ahmed Zerrük'unhadisçiliği ve sünnet anlayışı*. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Yazıcı, M. (2007). *Hadislerde toplumların çöküşü*. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Yazıcı, M. (2014). *Sahâbe bilgisinin tespiti*. [Yayımlanmamış Doktora Tezi]. Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Yılmaz, İ., Karakuş, Y., Çamlıca, K. & Toprak, L.S. (2017). Turizm alanındaki bibliyometrik çalışmalar: Türkiye örneği. *TURAN-SAM Uluslararası Bilimsel Hakemli Dergisi*, 9(36), 83-115. <http://dx.doi.org/10.15189/1308-8041>

- Yılmaz, F. (2003). *Tövbekâr katil kıssasının tahlili*. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Yılmaz, F. (2013). *Fethu'l-bârî'deihtilâflı hadislerin değerlendirilmesi*. [Yayımlanmamış Doktora Tezi]. Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Yılmazel, Ö. (2018). Anadolu Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi'nin bibliyometrik analizi. *Anadolu Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 20(1), 1-13.
- Yiğit, İ.(2004). Memlükler. TDV İslam Ansiklopedisi. (c. 29, ss. 90-97). TDV Yayınları.
- Yüksel, M.Ş. (2001). *el-Makrizi (Kitab es-Sulûk) ve İbn Hacer (İnba'el-Gumr)'de Timur ile ilgili kayıtlar ve çağdaşı Arap tarihçilerine göre Timur tasviri*. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Zan, B. (2012). *Türkiye' de bilim dallarında karşılaştırmalı bibliyometrik analiz çalışması* [Yayımlanmamış Doktora Tezi]. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Zengin, M. &Menküç, D. (2017). Cumhuriyet döneminde din dersi kitapları üzerine bibliyografik bir çalışma (1924-1982). *TurkishStudies*, 12(10), 361-386. <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.12072>
- Zengin, M. &Gümüşay, İ. (2020). Din kültürü ve ahlak bilgisi ders kitapları üzerine bibliyografik bir çalışma (1982-2019). *Türkiye Din Eğitimi Araştırmaları Dergisi*, 9(1), 117-186.